

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií (PEF)

Bakalářská práce

**Státní dluh České republiky v porovnání s vybranými
státy Evropské unie**

Tereza Maxová

© 2023 ČZU v Praze

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Tereza Maxová

Ekonomika a management

Název práce

Státní dluh České republiky v porovnání s vybranými státy Evropské unie

Název anglicky

National debt of the Czech Republic in comparison with selected countries of European Union

Cíle práce

Hlavním cílem bakalářské práce bude provést analýzu vývoje státního dluhu České republiky a porovnat státní dluh České republiky s dluhy vybraných států Evropské unie (Slovensko, Itálie a Německo). Dílčím cílem bude predikce možného vývoje státního dluhu České republiky.

Metodika

Bakalářská práce bude rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část se bude zabývat informacemi o státním rozpočtu, státním a veřejném dluhu, příčinami a důsledky vzniku státního dluhu a metodami jeho měření. Tato část bude vypracována pomocí deskriptivní metody na základě odborné literatury a internetových zdrojů.

Praktická část se bude zabývat analýzou vývoje státního dluhu České republiky, Slovenska, Itálie a Německa, které budou následně porovnávány metodou komparace. Data budou získána hlavně z internetových zdrojů. Dále zde bude uvedena predikce vývoje státního dluhu České republiky.

Doporučený rozsah práce

30 – 40 stran

Klíčová slova

Státní rozpočet, veřejný dluh, státní dluh, příčiny státního dluhu, Evropská unie, analýza státního dluhu, Česká republika.

Doporučené zdroje informací

BRČÁK, Josef, Bohuslav SEKERKA, Lucie SEVEROVÁ a Dana STARÁ. Makroekonomie: makroekonomický přehled. 2. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2020. ISBN 978-80-7380-831-0.

DVOŘÁK, Pavel. Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize. Praha: C.H. Beck, 2008. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7400-075-1.

MAAYTOVÁ, Alena, František OCHRANA a Jan PAVEL. Veřejné finance v teorii a praxi. Praha: Grada Publishing, 2015. ISBN 978-80-247-5561-8.

PEKOVÁ, Jitka, Jaroslav PILNÝ a Marek JETMAR. Veřejná správa a finance veřejného sektoru. 3., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: ASPI, 2008. ISBN 978-80-7357-351-5.

PEKOVÁ, Jitka. Veřejné finance: úvod do problematiky. 4., Praha: ASPI, 2008. ISBN 978-80-7357-358-4.

Předběžný termín obhajoby

2022/23 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Jana Kalabisová, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomických teorií

Elektronicky schváleno dne 18. 11. 2022

doc. PhDr. Ing. Lucie Severová, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 24. 11. 2022

doc. Ing. Tomáš Šubrt, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 15. 03. 2023

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Státní dluh České republiky v porovnání s vybranými státy Evropské unie" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 30.11.2023

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala své vedoucí práce Ing. Janě Kalabisové, Ph.D. za cenné rady a připomínky, které mi pomohly k vypracování této bakalářské práce.

Státní dluh České republiky v porovnání s vybranými státy Evropské unie

Abstrakt

Bakalářská práce je rozdělena na část teoretickou a část praktickou. Práce se zabývá státním dluhem České republiky v letech 2010-2021 a jeho porovnáním s vybranými státy Evropské unie. V teoretické části je proveden rozbor základních pojmů týkajících se problematiky státního dluhu.

Na teoretickou část navazuje praktická část. Nejdříve je zde analyzován vývoj státního dluhu České republiky v období 2010-2021. Dále je popisován vývoj státního dluhu ve vybraných zemích Evropské unie, kterými jsou Slovensko, Německo a Itálie. Následně jsou státní dluhy těchto zemí porovnávány se státním dluhem České republiky. Na závěr praktické části je predikován možný vývoj státního dluhu České republiky v příštích letech.

Klíčová slova: státní rozpočet, veřejný dluh, státní dluh, Evropská unie, analýza státního dluhu, Česká republika, komparace, predikce

National debt of the Czech Republic in comparison with selected countries of European Union

Abstract

The bachelor thesis is divided into a theoretical part and practical part. The work deals with the national debt of the Czech Republic in the years 2010-2021 and its comparison with selected countries of the European Union. In the theoretical part, an analysis of the basic terms related to the issue of the national debt is carried out.

Theoretical part is followed by a practical part. First, the development of the state debt of the Czech Republic in the period 2010-2021 is analyzed here. The development of national debt in selected countries of the European Union, namely Slovakia, Germany and Italy, is also described. Subsequently, the national debts of these countries are compared with the national debt of the Czech Republic. At the end of the practical part, the possible development of the national debt of the Czech Republic in the coming years is predicted.

Keywords: national budget, public debt, national debt, European Union, national debt analysis, Czech Republic, comparison, prediction

1 Obsah

1 Úvod	9
2 Cíl práce a metodika	10
2.1 Cíl práce	10
2.2 Metodika	10
3 Teoretická východiska	11
3.1 Státní rozpočet	11
3.2 Struktura státního rozpočtu	13
3.3 Veřejný dluh	14
3.4 Státní dluh	15
3.5 Další dělení dluhů	15
3.6 Vykazování státního dluhu	16
3.6.1 GFS 2001	17
3.6.2 ESA 2010	17
3.7 Příčiny vzniku a růstu státního dluhu	18
3.7.1 Pasivní příčiny	18
3.7.2 Aktivní příčiny	19
3.8 Důsledky státního dluhu	19
3.8.1 Důsledky fiskální	19
3.8.2 Důsledky redistribuční	20
3.8.3 Důsledky makroekonomické	20
3.9 Financování a snižování státního dluhu	20
3.9.1 Pasivní způsob	21
3.9.2 Aktivní způsob	21
3.10 Evropská unie	22
3.10.1 Fiskální pravidla v EU	23
4 Vlastní práce	26
4.1 Vývoj státního dluhu České republiky	26
2010	28
2011	28
2012	28
2013	29
2014	29
2015	29
2016	29
2017	30
2018	30
2019	30
2020	30
2021	30
4.2 Vývoj státního dluhu Slovenska	32
4.3 Vývoj státního dluhu Německa	34
4.4 Vývoj státního dluhu Itálie	36
4.5 Komparace státního dluhu České republiky s vybranými státy Evropské unie	40

4.6	Predikce státního dluhu České republiky	45
5	<i>Výsledky a diskuse</i>	47
6	<i>Závěr</i>	49
7	<i>Seznam použitých zdrojů</i>	51
8	<i>Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratek</i>	55
8.1	Seznam tabulek	55
8.2	Seznam grafů	55
8.3	Seznam použitých zkratek	56

1 Úvod

Problematikou státního dluhu se zabývají všechny státy na světě a ani Česká republika není výjimkou. Přestože Česká republika nepatří mezi nejzadluženější státy Evropské unie, její dluh za poslední dva roky výrazně vzrostl. Právě proto se stále častěji stává tématem diskuzí.

Základem dlouhodobého ekonomického růstu je vyvážený státní rozpočet, kterého lze dosáhnout, pokud se příjmy rovnají výdajům. Státní dluh pak vzniká nahromaděním deficitů státního rozpočtu za jednotlivé roky, kdy výdaje přesahují příjmy. Vláda si chybějící peníze půjčuje emisním financováním, vydáváním dluhopisů a státními peněžními poukázkami. I když mohou být půjčky velmi užitečné, nemělo by se to s nimi přehánět. Mohla by totiž nastat situace, kdy se stát dostane do platební neschopnosti. Aby se tomu zabránilo, vznikla pravidla o omezení státního dluhu.

Tato bakalářská práce se zaměřuje právě na problematiku státního dluhu. V teoretické části je vysvětlena terminologie potřebná pro pochopení problematiky. Jedná se například o pojmy jako jsou státní rozpočet, veřejný dluh a státní dluh. Tyto pojmy jsou vysvětleny na základě odborné literatury a internetových zdrojů. Dále se práce věnuje dalšímu dělení dluhů, metodám vykazování státního dluhu, příčinám vzniku státního dluhu a jeho důsledkům. Na závěr jsou zde uvedeny možnosti financování a snižování státního dluhu a informace o Evropské unii.

Praktická část nejprve analyzuje vývoj dluhu České republiky. Detailněji se zaměřuje na vývoj v letech 2010-2021, ale graficky je znázorněn i vývoj od roku 1993. Následně se popisuje vývoj dluhů vybraných zemí Evropské unie v letech 2010-2021. Těmito vybranými státy jsou Slovensko, Německo a Itálie. Poté se porovná dluh České republiky s vybranými státy. Praktická část je zpracována primárně pomocí internetových zdrojů.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Hlavním cílem teoretické části bakalářské práce je vysvětlení pojmů spojených s problematikou státního dluhu. Mezi dílčí cíle této části patří poukázání na metody měření dluhu, příčiny vzniku státního dluhu a možnosti financování a snižování dluhu. Všechny informace jsou čerpány z odborné literatury a odborných internetových zdrojů.

Primárním cílem praktické části je analýza státního dluhu České republiky od roku 2010 do roku 2021 a následně jeho porovnání s vybranými státy Evropské unie, kterými jsou Slovensko, Německo a Itálie. V poslední kapitole je predikován vývoj státního dluhu České republiky.

2.2 Metodika

Bakalářská práce je rozdělena na část teoretickou a část praktickou. V teoretické části je použita metoda deskriptivní pro získání relevantních dat. Je zpracována na základě studia odborné literatury a ověřených internetových zdrojů.

V praktické části je pomocí deskripce časových řad popsán vývoj státních dluhů České republiky, Slovenska, Německa a Itálie v letech 2010-2010. Následně jsou státní dluhy vybraných států pomocí metody komparace vzájemně porovnány se státním dluhem České republiky. Použitá data lze dohledat převážně na stránkách Ministerstva financí České republiky a Eurostatu. Poslední kapitola je věnována predikci vývoje státního dluhu České republiky na základě dat z internetového portálu Statista a Ministerstva financí České republiky.

3 Teoretická východiska

3.1 Státní rozpočet

Státní rozpočet je nejvýznamnější veřejný rozpočet a patří mezi nejdůležitější finanční nástroje využívané vládou v hospodaření státu.¹

„Státní rozpočet je bilancí příjmů a výdajů státu během jednoho rozpočtového roku, který se u nás kryje s rokem kalendářním.“² V podstatě je záměrem či plánem, který je založen na jistých předpokladech. Návrh rozpočtu připravuje ministerstvo financí, které vychází z kurzu koruny, prognózy vývoje HDP, daňových příjmů a mezd a cen. Zároveň zohledňuje i odhad vývoje platební bilance státu a světového hospodářství. Vláda ho následně předkládá Poslanecké sněmovně ke schválení. Zde musí být ve třech čteních schválen.³

Státní rozpočet je možno chápat jako:

- Centralizovaný peněžní fond – shromažďuje a přerozděluje většinu finančních prostředků rozpočtové soustavy;
- Nejdůležitější bilanci státu – porovnávají se příjmy a výdaje a zjištěný rozdíl, kdy je následně důležitá výše schodku, případně výše přebytku
- Finanční plán – státní rozpočet má formu zákona, proto je závazný finanční plán; tento plán lze na základě závažných změn v ekonomice měnit; při sestavování rozpočtu je podstatná kvalita informací, které jsou k dispozici, protože na nich závisí, jak se podaří plán naplnit
- Významný nástroj fiskální politiky – *„příjmy a výdaje státního rozpočtu se využívají k ovlivňování agregátní poptávky a agregátní nabídky a tím hospodářského růstu a zaměstnanosti“*⁴
- Důležitou právní normu – jak již bylo zmíněno, státní rozpočet je schvalován každoročně ve formě zákona, kde je uvedena celková bilance příjmů a výdajů, finanční vztahy k rozpočtům krajů a obcí, pravidla pro poskytování finančních příspěvků pro daný rok a další.⁵

¹ PEKOVÁ, J. *Veřejná správa a finance veřejného sektoru*. Praha: ASPI, 2008, str. 253

² JUREČKA V. a MACHÁČEK M. *Makroekonomie*. Praha: Grada Publishing, 2023, str. 219

³ Tamtéž, str. 220

⁴ ČERNOHORSKÝ J. a kol. *Základy financí*. Praha: Grada, 2011, str. 283

⁵ Tamtéž, str. 283

Státní rozpočet má řadu funkcí. Mezi ně patří funkce alokační, redistribuční, stabilizační, regulační a kontrolní.

Alokační funkcí se rozumí rozmístování finančních prostředků na produkci statků v rámci ekonomiky. Stát tedy shromažďuje finanční prostředky prostřednictvím výběru daní a rozmisťuje je tam, kde je to z pohledu dané vlády nejpotřebnější.

Redistribuční funkce představuje přerozdělování důchodů jednotlivých subjektů v ekonomice. Jejím cílem je zajištění určitého existenčního minima pro domácnosti a případně pro další ekonomické subjekty, které se dočasně nebo trvale dostaly do sociálně neúnosné finanční situace. Míra a forma se liší v jednotlivých státech (sociální stát vs liberální stát) a zároveň je různá v určitých obdobích, protože záleží na politické straně, která v daném období vládne. Obecně lze tvrdit, že strany spíše levicově zaměřené mají tendenci k vyššímu přerozdělování a vyšší míře solidarity. Naopak strany spíše pravicové mají nižší míru přerozdělování a uplatňují vyšší odpovědnosti jednotlivých ekonomických subjektů.

Stabilizační funkce je důsledkem aktivní fiskální politiky vlády, když chce stabilizovat vývoj ekonomiky. Z toho vyplývá, v době růstu ekonomiky se vláda snaží růst mírně tlumit, aby nedošlo k přehřátí ekonomiky. Zatímco v době poklesu je snaha růst opět nastartovat, což vede ke snižování míry nezaměstnanosti na přijatelnou míru.

Pomocí regulační funkce může vláda usměrňovat vybrané ceny v ekonomice. V tržních ekonomikách se jedná o ceny, které nejvýrazněji ovlivňují především chudší domácnosti a ceny stanovené v rámci monopolního nebo oligopolního prostředí.

Prostřednictvím státního rozpočtu vláda kontroluje příjmy a výdaje státního rozpočtu. Zároveň kontroluje i hospodaření ekonomických subjektů, protože od nich vybírá daně, a tím kontroluje správnost jejich výpočtu a placení.⁶

Veškeré příjmy a výdaje státního rozpočtu se provádějí na jednom běžném účtu v zúčtovacím centru centrální banky (v ČR České národní banky), kde mají účet finanční instituce a ostatní banky. Na základě platebního příkazu zúčtovací centrum zprostředkovává pohyb peněz mezi bankami a státním rozpočtem. Státní pokladna se stará o to, aby byl každý den dostatek finančních prostředků k uskutečnění výdajových transakcí státního rozpočtu. Představuje spojení mezi centrální bankou a státním rozpočtem.⁷

⁶ ČERNOHORSKÝ J. *Finance od teorie k realitě*. Praha: Grada Publishing, 2020, str. 426-427

⁷ PEKOVÁ, J. *Veřejná správa a finance veřejného sektoru*. Praha: ASPI, 2008, str. 254

3.2 Struktura státního rozpočtu

Hlavní zdrojem příjmů státního rozpočtu jsou běžné příjmy, zejména daňové příjmy. Běžné příjmy v České republice tvoří téměř 99 % celkových příjmů státního rozpočtu. Mezi běžné příjmy státního rozpočtu patří: daňové (svěřené daně), sdílené daně (DPH, daň z příjmů), cla, povinné příspěvky na sociální zabezpečení, správní poplatky, nedaňové (příjmy z pronájmu majetku), příjmy od podniků, odvody ČNB, přijaté úroky, přijaté úroky za porušení rozpočtové kázně a ostatní.⁸

Další formou příjmů jsou kapitálové příjmy, kam spadají příjmy z prodeje majetku, příjmy z finančního investování, výnosy z majetkových účastí, dotace z nadnárodních fondů a dotace mimorozpočtových fondů. Dále do kapitálových příjmů patří výnosy z prodeje státních dluhopisů a přijaté úvěry (z Evropské unie apod.)⁹

„Výdaje státního rozpočtu obecně tvoří výdaje na produkci veřejných statků, zabezpečení úkonů státu a výdaje na sociální politiku.“¹⁰

Výdaje státního rozpočtu lze rozdělit na běžné výdaje, kapitálové výdaje a ostatní výdaje.

⁸ PEKOVÁ J. *Veřejná správa a finance veřejného sektoru*. Praha: ASPI, 2008, str. 255-256.

⁹ ČERNOHORSKÝ J. *Finance: od teorie k realitě*. Praha: Grada Publishing, 2020, str. 427

¹⁰ Tamtéž, str. 428

Tabulka 1: Struktura výdajů

Běžné výdaje
<ul style="list-style-type: none">- na vládní nákupy zboží a služeb- financování běžných potřeb orgánů státu a jim zřízených organizací (např. mzdy státních zaměstnanců)- peněžní transfery obyvatelstvu (např. sociální dávky)- dotace do některých oblastí hospodářství (např. zemědělství)- dotace nižším veřejným rozpočtům- dotace mimorozpočtovým fondům
Kapitálové výdaje
<ul style="list-style-type: none">- financování investičních potřeb orgánů státu a jim zřízených organizací (nákup majetku)- finanční investice (např. cenné papíry)- splátky úvěrů včetně úroků

Zdroj: Černohorský Jan, Finance: od teorie k realitě, vlastní zpracování

Většina těchto výdajů tvoří výdaje mandatorní, které je stát povinen hradit ze zákona či na základě jiných závazků. Naopak nemandatorní výdaje stát není povinen realizovat, ale podle ekonomické situace může, například na infrastrukturu. ¹¹

3.3 Veřejný dluh

Státní dluh bývá často zaměňován s pojmem veřejný dluh, proto je nutné samotné vymezení obou pojmů. Veřejný dluh lze definovat takto: „*Veřejný dluh je souhrn pohledávek ostatních ekonomických subjektů vůči státu, jednotlivým stupňům územní samosprávy, veřejným fondům a ostatním institucím ve veřejném sektoru, a to jak vnitřních subjektů (jde o vnitřní dluh), tak zahraničních subjektů (jde o zahraniční neboli vnější dluh).*“¹²

O veřejném dluhu tudíž lze říci, že je to dluh všech prvků, které tvoří soustavu veřejných financí. Je složený z dluhu centrální vlády (označovaný jako státní dluh), dluhu místní správy a samosprávy (zahrnuje dluhy krajů a obcí) a dluhů parařfiskálních fondů (např. Fondu zdravotního pojištění). ¹³

¹¹ BRČÁK, J. a kol. *Makroekonomie – Makroekonomický přehled*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2020, str. 222.

¹² PEKOVÁ, J. *Veřejné finance, úvod do problematiky*. Praha: ASPI, 2008, str. 483.

¹³ DVORÁK, P. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. Praha: C.H. Beck, 2008, str. 79-80.

Na změnách veřejného dluhu se nejvíce podílejí ekonomická situace dané země, politická situace, nastavení fiskálních pravidel, nastavení sociální politiky a demografický vývoj.¹⁴

Co se týče velikosti veřejného dluhu, tak nejvíce ho ovlivňuje výše a četnost deficitů jednotlivých veřejných rozpočtů (zejména státního rozpočtu), záruky státu a územní samosprávy za dluhy jiných subjektů a inflace.¹⁵

Samotný pojem veřejný dluh nevyjadřuje místo vzniku, ale způsob jeho úhrady, tedy bude financován z veřejných zdrojů. Kvůli komplikovanému vyčíslení se v praxi běžně pracuje se státním dluhem, u kterého je známé místo vzniku, avšak jakým způsobem bude muset být uhrazen už není úplně zřejmé.¹⁶

3.4 Státní dluh

Z předchozí kapitoly Veřejný dluh tedy vyplývá, že státní dluh tvoří podstatnou část veřejného dluhu. „*Státní dluh je souhrnem všech státních finančních pasiv tvořených závazky státu vzniklých z přijatých zápůjček a úvěrů, z vydaných státních dluhopisů a státem vystavených směnek a případně z dalších závazků státu.*“¹⁷

Státní dluh je tedy souhrn nesplacených půjček vlády na krytí deficitů rozpočtů a nesplacených úroků z těchto výpůjček. Na rozdíl od státního rozpočtu, který je tokovou veličinou, je státní dluh stavovou veličinou a zjišťuje se k určitému datu.¹⁸

Do evidence státního dluhu není zařazen dluh mezirozpočtových fondů, fondů sociálního a zdravotního pojištění, krajů a obcí. Nejsou do něj zařazeny také státní záruky, které spravuje státní rozpočet.¹⁹

3.5 Další dělení dluhů

Dluhy lze také kromě rozdělení na veřejný a státní členit do dalších podkategorií. Jedním z nich je dělení na hrubý a čistý dluh. Hrubý dluh je souhrn závazků státu bez ohledu na velikosti státních pohledávek a čistý dluh vyjadřuje hrubý dluh snížený o pohledávky. S vykazováním čistého dluhu je však spojováno několik problémů, jako jsou vymahatelnost pohledávky, výběr aktiv a způsob oceňování. Státy řeší zmíněné problémy odlišně, z čehož

¹⁴ MAAYTOVÁ, A. a kol. *Veřejné finance v teorii a praxi*. Praha: Grada Publishing, 2015, str. 191.

¹⁵ PEKOVÁ, J. *Veřejné finance, úvod do problematiky*. Praha: ASPI, 2008, str. 487

¹⁶ LAJTKEPOVÁ E. *Veřejné finance v praxi České republiky*. Bmo: CERM, 2021, str. 95

¹⁷ HAMERNÍKOVÁ B. *Veřejné finance: vybrané problémy*. Praha: Wolters Kluwer, 2017, str. 85

¹⁸ JUREČKA V. a kol. *Makroekonomie*. Praha: Grada Publishing, 2010, str. 210

¹⁹ MFČR, *Definice a měření [online]*, [cit. 2023]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/>

vyplývá, že údaje o velikosti čistého dluhu nelze použít pro mezinárodní srovnání. Proto je k tomuto účelu nejčastěji používán ukazatel dluhové kvóty, což je podíl veřejného hrubého dluhu na HDP.²⁰

Státní dluh se také dělí podle místa vzniku na vnitřní a zahraniční. Vnitřní státní dluh je rozdělen mezi tuzemské držitel a týká se pouze dané země. Dluh je tvořen státními pokladničními poukázkami, střednědobými a dlouhodobými státními dluhopisy vydanými na domácím trhu a dalšími domácími nástroji.²¹

Zahraníční státní dluh lze rozdělit na dluh držený rezidenty a dluh denominovaný v zahraniční měně.²² Je tvořen střednědobými a dlouhodobými státními dluhopisy vydanými na zahraničních trzích, přijatými úvěry od Evropské investiční banky či jiné mezinárodní instituce a směnkami vydanými k úhradě členství v IBRD a EBRD.²³

Dále ho lze členit podle doby splatnosti na krátkodobý s maximální splatností do jednoho roku, střednědobý se splatností od jednoho roku do deseti let a dlouhodobý s dobou splatnosti delší než deset let. Největší objem v Evropě tvoří střednědobé obligace. Z hlediska dlužníka je výhodnější mít co nejvyšší podíl dlouhodobých obligací, ale ty si mohou dovolit jen země se stabilním finančním systémem.²⁴

V posledních letech je v České republice důležité členění na oficiální a skrytý. Oficiálním se rozumí oficiálně vykazovaný. Skrytý neboli potenciální dluh, představuje záruky státu, případně územní samosprávy, za dluhy jiných subjektů. Pokud dlužníci, za které ručí stát, nesplní své závazky, přecházejí tyto závazky na stát.²⁵

3.6 Vykazování státního dluhu

Státní dluh lze vykazovat dvěma základními způsoby. První vychází z metodiky vládní finanční statistiky (Government Financial Statistics), zatímco druhý způsob vychází z metodologie národních účtů (ESA). Za metodiku GFS zodpovídá Ministerstvo financí a za metodiku ESA pak Český statistický úřad. Původní metodika GFS (GFS 1986) byla postavena na bázi peněžních toků, později však její revize (GFS 2001) zavedla aktuální principy, které jsou slučitelné s principem metodiky ESA. Ačkoli jsou oba aktuální systémy harmonizované, existují mezi nimi rozdíly. Zásadním rozdílem mezi GFS 2001 a ESA 2010 spočívá v užším

²⁰ OCHRANA F. a kol. *Veřejný sektor a veřejné finance: financování nepodnikatelských a podnikatelských aktivit*. Praha: Grada, 2010, str. 144

²¹ MFČR, *Definice a měření [online]*, [cit. 2023]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/>

²² DVORÁK, P. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. Praha: C.H. Beck, 2008, str. 88.

²³ MFČR, *Definice a měření [online]*, [cit. 2023]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/>

²⁴ DVORÁK, P. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. Praha: C.H. Beck, 2008, str. 86

²⁵ PEKOVÁ, J. *Veřejné finance, úvod do problematiky*. Praha: ASPI, 2008, str. 484

vymezení vlády v metodice GFS, jež zahrnuje pouze subjekty přímo spojené s vládou. Systém ESA naopak zahrnuje i další subjekty, jedná se hlavně o transformační instituce, instituce napojené na systém veřejných rozpočtů a různé svazy těchto institucí a další. Díky zahrnutí hospodaření těchto institucí vzniká o vládních financích komplexní přehled. Zpracování této metodiky je však časově náročnější. Na metodice ESA jsou založena maastrichtská kritéria udržitelnosti veřejných financí. Pro Evropskou komisi je rovněž podstatná ESA, která ve spolupráci s Eurostatem dvakrát do roka notifikuje deficit.²⁶

3.6.1 GFS 2001

GFS 2001 je nový mezinárodní standard pro kompilaci fiskálních dat.²⁷ „*Systém MMF ve verzi GFS 2001 zavedl vedle cash i aktuální principy (umožňující jej používat i v zemích s rozdílnou kvalitou informací) a institucionální pokrytí oproti původní funkční definici vlády, které jej přiblížily systému národních účtů.*“²⁸ V České republice byl zaveden v roce 2010. Sleduje pohyby peněžních (cash) transakcí, eviduje vznik, změnu a zánik pohledávek a závazků. Dále jsou základem systému další operace v souvislosti s ekonomickými operacemi (Rojíček a kol. jako příklad uvádějí toky z vlastněných aktiv). Systém se skládá i ze stavových veličin, tj. rozvaha aktiv a závazků (čisté jmění vládního sektoru) a státního dluhu. Informace ze systému GFS se mohou získat během roku, obvykle každý měsíc. Protože jsou státní rozpočty sestavovány na peněžní bázi, musí se převést na aktuální bázi, kterou lze srovnat se systémem ESA.²⁹

3.6.2 ESA 2010

Systém ESA 2010 přišel po svém předchůdci ESA 1995 s několika změnami. Jedná se například o zohlednění nového pojetí některých aktiv a změnu ve finančním a penzijním systému z posledních desetiletí.³⁰ Tento nový evropský standard byl schválen v roce 2013 a využíván je od 2014. Pro členské státy Evropské unie je ESA závazným předpisem pro sestavování finančních účtů. Systém zajišťuje vnitřní konzistenci a mezinárodní srovnatelnost sestavovaných tabulek a účtů.³¹

²⁶ ROJÍČEK, M., SPĚVÁČEK, V., VEJMĚLEK, J. a kol., *Makroekonomická analýza: teorie a praxe*, Praha: Grada Publishing, 2016, str. 315-316

²⁷ MFČR. *Metodiky ESA 95, GFS 1986 a GFS 2001* [online], [cit. 2022]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/>

²⁸ ROJÍČEK, M., SPĚVÁČEK, V., VEJMĚLEK, J. a kol., *Makroekonomická analýza: teorie a praxe*, Praha: Grada Publishing, 2016, str. 316

²⁹ Tamtéž, str. 316

³⁰ Tamtéž, str. 319

³¹ ČNB. *Statistika finančních účtů* [online], [cit. 2023]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/>

3.7 Příčiny vzniku a růstu státního dluhu

Státní dluh se od vzniku samostatné České republiky snižoval až do roku 1996. Zároveň byl v té době jedním z nejnižších státních dluhů v Evropě. Situace se však změnila v roce 1997. Od tohoto roku až po současnost státní dluh roste. Problémem českého zadlužení je to, že je tvořen převážně dluhem nezdravým. Zvyšování státního dluhu bylo způsobeno dvěma faktory, a to zvyšováním rozpočtových deficitů a přebírání dluhů ekonomických subjektů státem.³²

V minulosti zvyšovaly dluh hlavně výdaje spojené s válkami a následně reparace, které platily poražené státy. Nyní růst zapříčiňují nadměrné státní výdaje, zejména v sociální oblasti. Problém nastává, když stát financuje statky, na které nemá dostatek příjmů. To se projevilo v dopadech finanční krize, kdy státy přišly o příjmy a deficity státních rozpočtů se zvyšovaly.³³

V současnosti jsou hlavním důvodem vzniku a růstu státního dluhu deficity státních rozpočtů. Příčiny vzniku dluhu lze rozdělit do dvou skupin na základě toho, zda vznikl činností vlády a dalších institucí (aktivní příčiny), nebo nezávisle na nich (pasivní příčiny).³⁴

3.7.1 Pasivní příčiny

Za vznikem pasivního deficitu může být na vládním rozhodnutí nezávislý vliv, který buď způsobí pokles rozpočtových příjmů nebo růst veřejných výdajů, případně můžou nastat oba jevy.

Mezi nejčastější příčiny vzniku pasivního rozpočtu patří:

- pokles ekonomiky – při poklesu ekonomiky přicházejí do státního rozpočtu nižší daňové příjmy
- mimořádné události – do této kategorie spadají například živelné katastrofy s rozsáhlými finančními důsledky (povodně, hurikány atd.), sankce škod na životním prostředí, teroristické útoky apod.
- úroky ze státního dluhu, lépe řečeno naakumulovaný státní dluh, který je potřebné splácet – výše těchto úroků může nabýt takového měřítka, že jsou z běžných či kapitálových příjmů nesplacitelné a vláda si půjčuje další peníze, takže dochází k dalšímu zadlužování³⁵

³² DVORÁK, P. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. Praha: C.H. Beck, 2008, str. 99

³³ ČERNOHORSKÝ, J. a kol. *Základy financí*. Praha: Grada, 2011, str. 292

³⁴ ČERNOHORSKÝ, J. *Finance: od teorie k realitě*. Praha: Grada Publishing, 2020, str. 435

³⁵ ČERNOHORSKÝ, J. *Finance: od teorie k realitě*. Praha: Grada Publishing, 2020, str. 435

3.7.2 Aktivní příčiny

Aktivní deficit vzniká na základě vládního rozhodnutí, které může vést buď k poklesu rozpočtových příjmů, nebo k růstu veřejných výdajů.³⁶

Mezi příčiny vzniku aktivního deficitu patří:

- prováděním reforem – například zdravotnictví, školství apod., což vyžaduje nemalé náklady
- řešení problémů určitých sektorů ekonomiky – například řešení měnových krizí
- expanzivní fiskální politika – vláda chce podpořit oživení ekonomiky a růstu zaměstnanosti formou zvýšených výdajů
- vládní populismus – tj. nestandardní ekonomicky nepodložené výdaje, politické strany se v předvolebním období snaží naklonit si voliče a získat prospěch³⁷

3.8 Důsledky státního dluhu

Důsledky státního dluhu je možné rozdělit na systém veřejných financí a na reálnou ekonomiku. Do systému veřejných financí spadají účinky rozpočtové a fiskální. Do reálné ekonomiky patří účinky makroekonomické.³⁸

3.8.1 Důsledky fiskální

Placení úroků z dluhu zatěžuje veřejné finance. Vysoké úroky ze zděděného dluhu představují exogenní faktor, který vláda nemůže přímo ovlivnit a vedou většinou ke vzniku deficitu v dalším období.³⁹

Státní dluh je tedy složen z půjčky, a i z jejího navýšení úroku v čase. Jde potom o začarovaný kruh, protože vyšší deficit vede k vyššímu státnímu dluhu. Čím vyšší je dluh, tím vyšší jsou úroky z něj plynoucí. Vyšší úroky způsobují zvýšení veřejných výdajů. Čím vyšší jsou veřejné výdaje, tím vyšší je deficit. Tímto způsobem roste nejen podíl dluhu HDP, ale i podíl úroků ze státního dluhu ve vládních rozpočtových výdajích.⁴⁰

³⁶ DVOŘÁK, P. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. Praha: C.H. Beck, 2008, str. 55-56

³⁷ ČERNOHORSKÝ, J. a kol. *Základy financí*, Praha: Grada, 2011, str. 291

³⁸ DVOŘÁK, P. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*, Praha: C.H. Beck, 2008, str. 126

³⁹ PEKOVÁ, J. *Veřejné finance, úvod do problematiky*. Praha: ASPI, 2008, str. 492

⁴⁰ DVOŘÁK, P. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. Praha: C.H. Beck, 2008, str. 126

3.8.2 Důsledky redistribuční

Většina domácností si nemůže dovolit nakoupit státní cenné papíry kvůli velmi vysoké ceně. Bohaté subjekty vydělávají na úrocích, které jim přináší vlastnictví cenných papírů. Redistribuční důsledky ukazují, že na úrocích z dluhu těží pouze movitější.

Může také docházet k odlivu bohatství do zahraničí, protože zahraniční investoři nakupují cenné papíry z cizích zemích.⁴¹

3.8.3 Důsledky makroekonomické

V rámci makroekonomických důsledků se bere v potaz vliv dluhu na růst úrokové míry a s ní spojený vytěšňovací efekt, potom na míru inflace a vznik hospodářských krizí. Zvýšením úrokových sazeb jsou nižší spotřební a investiční výdaje, a to se projeví v poklesu agregátní poptávky a produktu ekonomiky. Dochází tedy k vytěšňovacímu efektu, při kterém zvýšení vládních výdajů vede ke zvýšení úrokové míry, která vytěšňuje soukromé investice. Další důsledek je zvyšování míry inflace. To se stává především v případě, kdy je zadlužení řešeno emisí nových peněz. Následně je podstatný rovněž důsledek zadlužení, obzvláště překročí-li zadluženost únosnou mez, což může způsobit hospodářskou krizi. Pokud se stát dostane do vysoké zadluženosti, stane se tak méně důvěryhodným na finančních trzích a půjčit si peníze na finančním trhu, aby mohl financovat své aktivity, je pro něj velmi obtížné. V tomto případě se jedná o dluhovou krizi, která může vést k poklesu hospodářské aktivity, tedy k hospodářské krizi.⁴²

3.9 Financování a snižování státního dluhu

Existují různé varianty financování státního dluhu. V současné době se ve vyspělých ekonomikách nejčastěji využívá forma emise státních dluhopisů. Stát si v tomto případě formou emisí dluhopisů půjčí na určité delší období (obvykle 10 až 30 let) peníze od soukromých subjektů, které tyto dluhopisy kupují kvůli úrokovému výnosu spojenému s dluhopisy. Státní dluhopisy jsou nakupovány jak ekonomickými subjekty uvnitř ekonomiky, tak i subjekty ze zahraničí (bankami, pojišťovnami, penzijními fondy a další finančními institucemi). S dluhopisy je následně možné obchodovat na sekundárním trhu.

⁴¹ PEKOVÁ, J. *Veřejné finance, úvod do problematiky*. Praha: ASPI, 2008, str. 492

⁴² ČERNOHORSKÝ, J. a kol. *Základy financí*, Praha: Grada, 2011, str. 294

Dále je možné krýt státní dluh přijetím úvěru například od mezinárodních finančních institucí, jako je Mezinárodní měnový fond, skupina Světové banky, Evropské investiční banky a jiné regionální mezinárodní finanční instituce.⁴³

Státní dluh se snadněji zvyšuje, než snižuje. Podle Dvořáka: „*Při určitém zjednodušení lze říci, že v krátkém období neexistuje žádná dostatečně účinná, vládou vymutitelná a současně reálná strategie řešení tohoto problému.*“⁴⁴ Proto je důležité nahlížet na řešení státního dluhu z dlouhodobého hlediska.

Snížení státního dluhu je možné dvěma způsoby – aktivním a pasivním. Aktivní opatření se provádí pomocí vládních hospodářsko-politických opatření. Pasivní způsob zlepšuje situaci bez vládních zásahů.⁴⁵

3.9.1 Pasivní způsob

V rámci pasivního způsobu lze snížit dluh vysokým tempem ekonomického růstu, což je takové tempo, které by z dlouhodobého hlediska převyšovalo úrokovou sazbu z dluhu. Jedná se o nejpřirozenější a neúčinnější faktor, ale naneštěstí zároveň často dlouhodobě nejhůře dosažitelný.

Dále se jedná o vliv exogenní inflace, která sníží reálnou hodnotu dluhu. Ovšem zde pak nastává problém, že vyšší míra inflace má mimo jiné negativní dopady na ekonomické subjekty a jejich úspory. Kromě toho je tato možnost nyní omezena nezávislou měnovou politikou centrálních bank.

Na závěr jsou další možnosti zahraniční dary. Ty bývají ve formě prominutí části zahraničního dluhu nebo alespoň úroků z dluhu. Tato možnost se aplikuje zejména u nejchudších zemí.⁴⁶

3.9.2 Aktivní způsob

Mezi aktivní hospodářsky-politická opatření realizovaná vládou patří rozpočtové řešení, mimořádná veřejná dávka, monetární řešení a politicko-administrativní řešení.

Rozpočtové řešení je nejpřirozenější způsob redukce relativní váhy dluhu. Snaží se snížit podíl státního dluhu prostřednictvím státního rozpočtu, konkrétně jeho splácením z rozpočtových přebytků.⁴⁷ V realitě to však znamená řadu restriktivních rozpočtových

⁴³ ČERNOHORSKÝ, J. *Finance: od teorie k realitě*. Praha: Grada Publishing, 2020, str. 437

⁴⁴ DVOŘÁK, P., *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. Praha: C.H. Beck, 2008, str. 139

⁴⁵ Tamtéž, str. 139

⁴⁶ ČERNOHORSKÝ, J. *Finance: od teorie k realitě*. Praha: Grada Publishing, 2020, str. 438

⁴⁷ DVOŘÁK, P., *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. Praha: C.H. Beck, 2008, str. 141-142

opatření. Pokud by restriktce vládních výdajů byla silná, mohla by mít vliv na recesi, z čehož vyplývá vážné ekonomické dilema.⁴⁸

Mimořádná veřejná dávka je jakási jednorázová paušální dávka určená k umoření dluhu a úroků. Jedná se ale o nepopulární opatření, u kterého je potřebné vhodné vysvětlení poplatníkům.

Monetární řešení, tzn. prostřednictvím monetizace dluhu, znamená, že centrální banka vytiskne peníze nebo poskytne vládě úvěr. V současné době je toto opatření ve vyspělých zemích zakázáno, protože je spojeno s rapidním zvýšením množství peněz a tím i nárůstem míry inflace. Probíhá však nepřímá monetizace, která spočívá v tom, že centrální banka kupuje státní dluhopisy od bank, které je předtím koupily od státu.

Posledním aktivním opatřením je politicko-administrativní řešení, což je zároveň nejradikálnější možnost. Jedná se o odmítnutí uznání dluhu z různých politicko-ekonomických důvodů. Toto řešení je rovněž velmi riskantní, protože z něj vyplývá naprostá ztráta důvěryhodnosti daného státu a také nemožnost financování ze zahraničních zdrojů v budoucnu.⁴⁹

Účinné řešení dluhového problému omezuje několik faktorů. Jedná se zejména o nepopulárnost většiny opatření, omezený časový horizont vlády (například přenechání řešení dluhu další vládě) a politické tlaky.⁵⁰

3.10 Evropská unie

„Evropská unie je často v odborné literatuře označována jako specifický útvar, jako systém „sui generis“, což má vyjádřit skutečnost, že se nejedná ani o mezinárodní organizaci, ani o federativní či konfederativní státní útvar, ale o zcela nový fenomén.“⁵¹

Tvoří ji a spolurozhoduje v ní 27 států (Německo, Francie, Itálie, Belgie, Nizozemí, Lucembursko, Irsko, Dánsko, Řecko, Španělsko, Portugalsko, Švédsko, Finsko, Rakousko, Česká republika, Polsko, Slovensko, Maďarsko, Slovinsko, Estonsko, Litva, Lotyšsko, Kypr, Malta, Rumunsko, Bulharsko a Chorvatsko) zastupujících přibližně 448,4 milionu obyvatel.⁵²

Země snažící se o vstup do EU se nazývají kandidátské země. Žádost o vstup může podat jakákoli země, která splňuje podmínky členství (například stabilní demokratický systém,

⁴⁸ PEKOVÁ, J. *Veřejné finance, úvod do problematiky*. Praha: ASPI, 2008, str. 493

⁴⁹ ČERNOHORSKÝ, J. a kol. *Základy financí*, Praha: Grada, 2011, str. 293

⁵⁰ PEKOVÁ, J. *Veřejné finance, úvod do problematiky*. Praha: ASPI, 2008, str. 494

⁵¹ FIALA, P., KRUTÍLEK, O. a PITROVÁ, M. *Evropská unie*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2018, str. 15

⁵² Europa.eu. *Základní fakta a čísla* [online], [cit. 2023]. Dostupné z: <https://european-union.europa.eu/>

právní stát, fungující tržní hospodářství a přijetí všech právních předpisů EU). Souhrnně se tyto podmínky nazývají kodaňská kritéria. V současné době je několik zemí, které jsou ve fázi, kdy integrují právní předpisy Unie do svých právních řádů. Konkrétně jsou to Albánie, Bosna a Hercegovina, Moldavsko, Černá Hora, Severní Makedonie, Srbsko, Turecko a Ukrajina.⁵³

Evropská unie je založena na několika hodnotách, kterými jsou lidská důstojnost, svoboda, demokracie, rovnost, právní stát a lidská práva. Mezi její cíle v rámci jejích hranic jsou například svoboda, bezpečnost, vytvořit vnitřní trh a dalších. Ve vztahu k okolnímu světu jsou její cíle například dodržovat mezinárodní právo, volný a spravedlivý obchod, bezpečnost atd.⁵⁴

Euro je oficiální měnou 20 zemí EU. Tyto země společně tvoří eurozónu. Některé členské státy ještě do eurozóny nevstoupily, protože dosud nesplnily nutná kritéria. Výjimku si vyjednalo Dánsko, které jednotnou měnu zavést nemusí.⁵⁵

3.10.1 Fiskální pravidla v EU

Členové Evropského společenství chtěli na začátku 90. let 20. století pokračovat v integraci členských zemí se záměrem ustavení měnové unie. Jejich rozhodnutí však bylo spojeno s možnými problémy v případě nedostatečné souladu stabilizačních politik, především té fiskální. Z tohoto důvodu byla stanovena tzv. Maastrichtská kritéria, která měla garantovat slučitelnost národních politik. V roce 1997 byl schválen Pakt stability a růstu a s ním přišlo další zpřísnění dohledu nad fiskální politikou kvůli obavám některých členů unie. I přes úpravu v roce 2005 však nezabránil vzniku evropské ekonomické a dluhové krize v roce 2010. Proto byly v roce 2011 přijaty výrazné změny v Paktu samém, a i v dalších doprovodných institucích směřující k vyšší harmonizaci hospodářských politik a kontrole fiskální politiky.⁵⁶

Maastrichtská kritéria

Maastrichtská kritéria jsou ekonomická kritéria, která posuzují připravenost uchazečské země na členství v hospodářské a měnové unii. Hodnocení provádí Evropská komise a Evropská centrální banka v dokumentech pojmenovaných Konvergenční zpráva. Dělá se pravidelně ve dvouletých intervalech nebo na žádost uchazečské země. Aby byla země přijata do eurozóny, je nutné, aby splňovala všechny kritéria současně.⁵⁷

⁵³ Europa.eu. *Přistoupení k EU* [online], [cit. 2023]. Dostupné z: <https://european-union.europa.eu/>

⁵⁴ Europa.eu. *Cíle a hodnoty* [online], [cit. 2023]. Dostupné z: <https://european-union.europa.eu/>

⁵⁵ Europa.eu. *Oficiální měna EU* [online], [cit. 2023]. Dostupné z: <https://european-union.europa.eu/>

⁵⁶ ROJÍČEK, M., SPĚVÁČEK, V., VEJMĚLEK, J. a kol., *Makroekonomická analýza: teorie a praxe*, Praha: Grada Publishing, 2016, str. 329

⁵⁷ Zavedenieura.cz, Maastrichtská kritéria [online], [cit. 2023]. Dostupné z: <https://www.zavedenieura.cz/>

Prvním kritériem potřebným ke splnění maastrichtských kritérií je kritérium cenové stability. Členský stát musí vykazovat dlouhodobě udržitelnou cenovou stabilitu a průměrnou míru inflace. Míra inflace se sleduje jeden rok před šetřením a nesmí překračovat o více než 1,5 % míru inflace nanejvýše tří členských zemí, které měly nejlepší výsledky v oblasti cenové stability. Měření inflace se provádí pomocí harmonizovaného indexu spotřebitelských cen (HICP).

Dále je to kritérium dlouhodobě udržitelného stavu veřejných financí a skládá se ze dvou částí – kritérium deficitu a kritérium dluhu. V případě kritéria deficitu poměr plánovaného nebo skutečného schodku veřejných financí k HDP v tržních cenách nesmí překročit 3 %. Výjimkou jsou případy, kdy poměr podstatně klesl či se neustále snižoval, až se blížil k referenční hodnotě, nebo překročení hodnoty bylo dočasné a ojedinělé a poměr se nachází blízko referenční hodnotě. U kritéria dluhu platí, že poměr zadlužení v tržních cenách k HDP nepřekročí 60 %. Netýká se to však případů, kdy se poměr dostatečně snižuje a blíží se k referenční hodnotě.

Následujícím kritériem je kritérium stability kurzu měny a účasti v ERM. Tato nutná podmínka znamená, že členská země dodržovala normální rozpětí, která jsou vytyčena mechanismem směnných kurzů Evropského měnového systému.

Poslední je kritérium dlouhodobých úrokových sazeb. Zde platí, že během jednoho roku před šetřením průměrná dlouhodobá nominální úroková sazba nemůže překračovat o více než 2 procentní body sazbu maximálně tří členských zemí, které dosáhly nejlepších výsledků cenové stability.⁵⁸

Pakt stability a růstu

Pakt stability a růstu (Stability and Growth Pact) zavazuje členské země k udržování rozpočtů ve střednědobém období blízko vyrovnaným či v přebytku. Dluh veřejných financí se udržuje pod hranicí 3 % HDP. Pokud je deficit nad touto hranicí, je považován za nadměrný. Výjimkou jsou případy, kdy je překročení limitu přechodné a vzniklo-li za mimořádných okolností.

Tento systém má dvě složky, preventivní a varovnou. Prevence je založena na pravidelném dohledu a na systému předběžného varování. To umožňuje provést v případě potřeby nutné opravy.⁵⁹ Preventivní mechanismus vyžaduje, aby členské země Evropské unie předkládaly roční stabilizační program (platí pro státy eurozóny) nebo konvergenční program

⁵⁸ ČNB, *Kritéria konvergence* [online], [cit. 2023]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/>

⁵⁹ ČNB, *Pakt stability a růstu* [online], [cit. 2023]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/>

(platí pro země mimo eurozónu). V programech informují Evropskou komisi o opatřeních určených k dosažení nebo zachování zdravých financí ve střednědobém horizontu. Komise následně programy vyhodnocuje. Na základě doporučení Evropské komise může Rada vydat včasné varování před výskytem výrazné odchylky a může doporučit, jak schodek odstranit.⁶⁰

⁶⁰ LACINA, L., ROZMAHEL, P. a RUSEK, A. *Financial and economic crisis: causes, consequences and the future*. Bučovice: Martin Stříž, 2011, str. 64

4 Vlastní práce

V této kapitole bakalářské bude nejprve analyzován státní dluh České republiky. Následně bude rozebírán vývoj státního dluhu Slovenska, Německa a Itálie. Slovensko a Česká republika tvořily jeden stát, a to Československo. Proto by mohlo být zajímavé pozorovat, kam se jejich státní dluh za 30 let samostatné existence dostal. Německo zase patří k největším ekonomikám a Itálie je známá jako jeden z nejzadluženějších států Evropské unie.

V další části se výše zmíněné státy budou na základě zadluženosti porovnávat. Na závěr se práce bude zabývat predikcí státního dluhu České republiky.

4.1 Vývoj státního dluhu České republiky

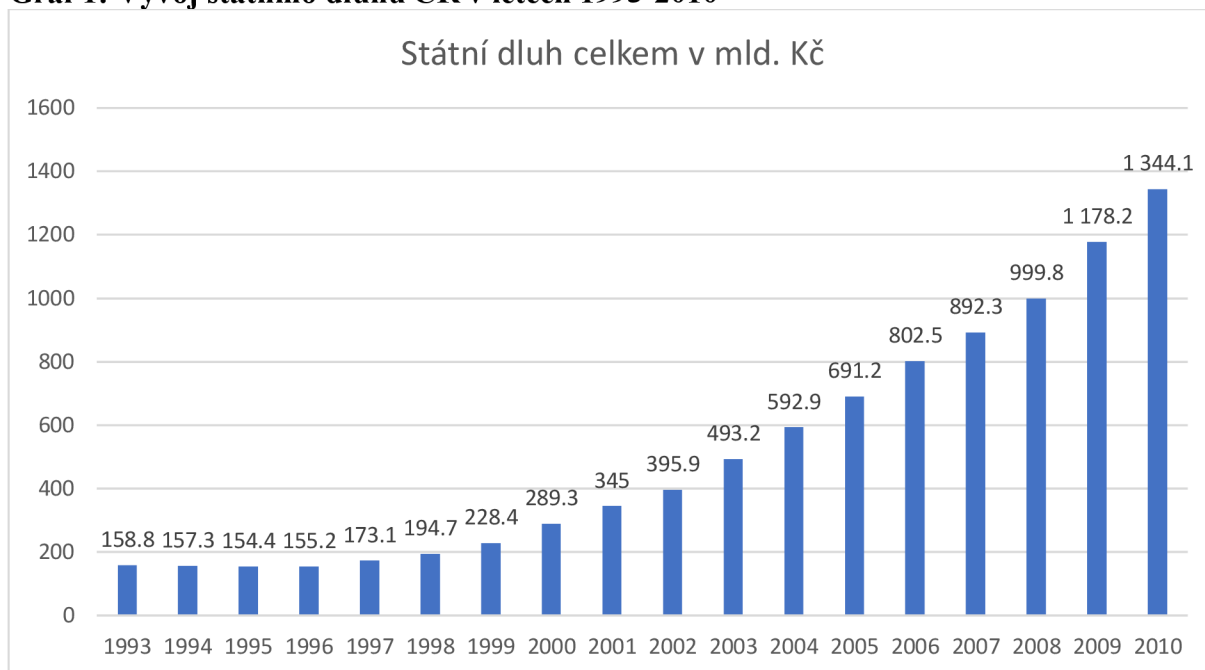
Česká republika je parlamentní republikou. Vznikla v roce 1993 rozdělením Československa na Česko a Slovensko. Hlavou státu je nově zvolený prezident Petr Pavel. Předsedou vlády byl v roce 2021 jmenován Petr Fiala. Česká republika se stala členskou zemí EU 1. května 2004. Oficiální měnou je koruna česká.

Tabulka 2: Státní dluh České republiky v letech 1993-2009

	Státní dluh celkem v mld. Kč	Vnitřní dluh v mld. Kč	Vnější dluh v mld. Kč
1993	158,8	86,4	72,4
1994	157,3	90,2	67,1
1995	154,4	101,2	53,1
1996	155,2	110,9	44,3
1997	173,1	134,8	38,3
1998	194,7	170,0	24,6
1999	228,4	207,1	21,2
2000	289,3	269,6	19,7
2001	345,0	336,2	8,8
2002	395,9	386,7	9,2
2003	493,2	479,9	13,3
2004	592,9	522,6	70,3
2005	691,2	581,8	109,4
2006	802,5	680,9	121,6
2007	892,3	769,3	123,0
2008	999,8	814,3	185,5
2009	1 178,2	926,7	251,5

Zdroj: MFČR, vlastní zpracování

Graf 1: Vývoj státního dluhu ČR v letech 1993-2010

Zdroj: MFČR, vlastní zpracování

Na grafu 1 je zobrazen celkový státní dluh v mld. Kč od roku 1993 do roku 2010. Celkový dluh je složen z vnějšího státního dluhu a vnitřního státního dluhu.

V roce 1993 došlo k rozdělení Československa na Českou a Slovenskou republiku. Pro Českou republiku se na makroúrovni transformace zdála jako úspěšná, protože se podařilo stabilizovat ekonomiku a dosáhnout hospodářského oživení. Na mikroúrovni situace nebyla už tak příznivá. Řada podniků měla problém s druhotnou platební neschopností, což je stav, kdy podnik není schopen dodržet své závazky, neboť jeho dlužníci nekryjí své závazky. Zároveň začaly první bankroty malých bank.

Na počátku tohoto roku byla rovněž uskutečněna daňová reforma, která měla změnit celý daňový systém, aby lépe vyhovoval vznikajícímu tržnímu prostředí. Byla například zrušena daň z obratu, a naopak byly zavedeny daně z přidané hodnoty a daně z příjmů fyzických a právnických osob.⁶¹

V roce 2001 byly zřízeny nové kapitoly státního rozpočtu Státní dluh a Operace finančních aktiv, kdy dluhy musejí nejdříve projít státním rozpočtem. Dříve skryté dluhy přecházely rovnou do dluhu. Od té doby jsou tedy viditelnější o něco dříve ve formě

⁶¹ ŽÍDEK L., *Transformace české ekonomiky: 1989-2004*, str. 66-68

rozpočtového deficitu.⁶² V roce 2005 následně vznikl odbor řízení státního dluhu a finančních aktiv, který je součástí Ministerstva financí ČR.⁶³

Na počátku roku 1993 měla Česká republika veřejný dluh ve výši 192 mld. Kč., což je 19 % na HDP, z toho měl státní dluh podíl 15,8 %.⁶⁴ Na konci roku činil státní dluh 158,85 mld. Kč. Od té doby až do roku 1996 byl dluh stabilizován. Od roku 1997 se státní dluh začal zvyšovat a v tomto růstu pokračoval několik dalších let. Konečná částka státního dluhu za rok 2010 činila 1 344,1 mld. Kč.

2010

Na začátku roku 2010 činil státní dluh 1 178,2 mld. Kč, ale v průběhu roku se zvýšil o 165,8 mld. Kč na 1 344,1 mld. Kč. Růst státního dluhu začal již v roce 1997 a v tomto roce stále pokračoval. Hlavní příčinou jsou rozpočtové schodky, jejichž důsledkem jsou také meziroční nárůstky podílů státního dluhu na HDP. Tento rok stoupl z 32,5 % na 36,4 %. Vnitřní dluh se zvýšil na částku 1 036,3 mld. Kč a vnější dluh se zvýšil na 307,8 mld. Kč.⁶⁵

2011

Státní dluh se tento rok opět zvýšil. Na začátku roku 2011 byl státní dluh 1 344,1 mld. Kč. Během roku dluh narostl o 155,3 mld. Kč na konečnou částku 1 499,4 mld. Kč. Podíl státního dluhu na HDP se také zvýšil, a to z 35,6 % na 39,1 %. Vnitřní dluh se zvýšil o 145,9 mld. Kč na 1 182,2 mld. Kč. Vnější státní dluh se zvýšil o 9,4 mld. Kč na částku 317,2 mld. Kč.⁶⁶

2012

Růst státního dluhu v roce 2012 stále pokračoval. Na počátku roku činil státní dluh 1 499,4 mld. Kč. Během roku se zvýšil o 168,3 mld. Kč na 1 667,6 mld. Kč. Tento růst byl způsoben především rozpočtovými schodky, důsledkem čehož narostl i podíl státního dluhu na HDP na 43,4 %. Vnitřní státní dluh vzrostl o 105,2 mld. Kč na konečnou částku 1 287,3 mld. Kč a vnější státní dluh se zvýšil o 63,1 mld. Kč na 380,3 mld. Kč.⁶⁷

⁶² LAJTKEPOVÁ E. *Veřejné finance v praxi České republiky*. Brno: CERM, 2021, str. 100

⁶³ OCHRANA F. a kol. *Veřejný sektor a veřejné finance: financování nepodnikatelských a podnikatelských aktivit*. Praha: Grada, 2010, str. 153

⁶⁴ VLÁDA. *Zpráva vlády o stavu české společnosti*. [online], [cit. 2022]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/>

⁶⁵ MFČR. *Státní závěrečný účet Kap 396 2010*. [online], [cit. 2023]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/>

⁶⁶ MFČR. *Státní závěrečný účet Kap 396 2011*. [online], [cit. 2023]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/>

⁶⁷ MFČR. *Státní závěrečný účet Kap 396 2012*. [online], [cit. 2023]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/>

2013

V roce 2013 se státní dluh zvýšil o 15,7 mld. Kč na 1 683,3 mld. Kč, z toho vnitřní dluh byl 1 288,1 mld. Kč a vnější dluh činil 395, 2 mld. Kč. Podíl státního dluhu na HDP vzrostl z 43,4 % na 43,7 %. Za zvýšení státního dluhu může schodek státního rozpočtu a znehodnocení české koruny, což bylo způsobeno zvýšením korunové hodnoty zahraničních emisních dluhopisů.⁶⁸

2014

Zatímco v předchozích letech se státní dluh zvyšoval, v roce 2014 došlo k mírnému poklesu z 1 683,3 mld. Kč na 1 663,7 mld. Kč. K poklesu došlo i u podílu státního dluhu na HDP z hodnoty 41,2 % na 39 %. Klíčovou rolí při snižování státního dluhu zde mělo efektivnější řízení likvidity státní pokladny. Vládní dluh vzrostl o 75,5 mld. Kč na 1 363,7 mld. Kč a vnější státní dluh se snížil o 95,2 mld. Kč na 300 mld. Kč.⁶⁹

2015

V roce 2015 se státní dluh zvýšil o 9,3 mld. Kč na částku 1 673 mld. Kč. Podíl státního dluhu na HDP se však v důsledku efektivního řízení likvidity snížil na 37,4 %. Protože na začátku roku nabyla účinnosti změna zákona o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů, došlo ke snížení státního dluhu ve výši 7 880 mil. Kč. To bylo způsobeno konsolidací střednědobých a dlouhodobých státních dluhopisů. Naopak ke zvýšení přispělo zařazení dluhů ze státem vystavených směnek ve výši 1 mil. Kč. Vnitřní dluh vzrostl o 25,8 mld. Kč na částku 1 389, 4 mld. Kč a vnější státní dluh se snížil o 16,4 mld. Kč na 283, 6 mld. Kč.⁷⁰

2016

Státní dluh v tomto roce poklesl o 45, 8 mld. Kč na částku 1 613,3 mld. Kč. Rovněž se snížil i podíl státního dluhu na 34,2 %. Za toto snížení může stále efektivní řízení likvidity státní pokladny a dosažení přebytku státního rozpočtu ve výši 61,8 mld. Kč. Vnitřní státní dluh se snížil z částky 1 389,4 mld. Kč o 45,8 mld. Kč na 1 343,6 mld. Kč. Hodnota vnějšího státního dluhu se též snížila o 13,8 mld. Kč na částku 269,8 mld. Kč.⁷¹

⁶⁸ MFČR. *Státní závěrečný účet Kap 396 2013*. [online], [cit. 2023]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/>

⁶⁹ MFČR. *Státní závěrečný účet Kap 396 2014*. [online], [cit. 2023]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/>

⁷⁰ MFČR. *Státní závěrečný účet Kap 396 2015*. [online], [cit. 2023]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/>

⁷¹ MFČR. *Státní závěrečný účet Kap 396 2016*. [online], [cit. 2023]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/>

2017

V roce 2017 státní dluh vzrostl o 11,3 mld. Kč na 1 624,7 mld. Kč. Naopak podíl státního dluhu na HDP se snížil o 1,6 % na hodnotu 32,2 %. Vnitřní státní dluh se zvýšil na 1 370,9 mld. Kč, tj. o 27,3 mld. Kč. Vnější státní dluh naopak klesl o 16 mld. Kč na hodnotu 253,8 mld. Kč.⁷²

2018

Na konci roku 2017 byl stav státního dluhu 1 624,7 mld. Kč. Během roku 2018 se dluh snížil o 2,7 mld. Kč na 1 622 mld. Kč. Snížil se také podíl státního dluhu na HDP z 32,2 % na 30,5 %. Příčinou snížení bylo dosažení přebytků státního rozpočtu. Vnitřní státní dluh se zvýšil z 1 370,9 mld. Kč na 1 386,5 mld. Kč. a vnější státní dluh se klesl z 253,8 mld. Kč na 235,5 mld. Kč.⁷³

2019

V roce 2019 došlo ke zvýšení státního dluhu o 18,2 mld. Kč na 1 640,2 mld. Kč. Podíl státního dluhu na HDP stále pokračoval ve snižování. Tento rok konkrétně o 1,4 % na 29,1 %. Vnitřní dluh se zvýšil o 50,9 mld. Kč na 1 437,4 mld. Kč, zatímco vnější dluh klesl o 32,7 mld. Kč na 202,8 mld. Kč.⁷⁴ Za pokles korunové hodnoty vnějšího dluhu můžou realizované výpůjční operace na domácím trhu. Schodek státního rozpočtu v tomto roce dosáhl výše 28,5 mld. Kč, což byl nejslabší výsledek za poslední čtyři roky.⁷⁵

2020

Státní dluh se v tomto roce zvýšil o 409,5 mld. Kč na částku 2 049,7 mld. Kč. Podíl státního dluhu na HDP poprvé od roku 2013 vzrostl. Konkrétně o 7,7 % na hodnotu 36,3 %. Hlavní příčinou tohoto růstu bylo pandemické šíření Covidu-19. Vnitřní dluh vzrostl o 445,2 mld. Kč na 1 882,6 mld. Kč a státní dluh se opět snížil o 35,7 mld. Kč na 1 67,2 mld. Kč.⁷⁶

2021

V roce 2021 se státní dluh zvýšil o 416 mld. Kč na částku 2 465,7 mld. Kč. Podíl státního dluhu na HDP se znovu zvýšil z 36 % na 40,2 %. Vnitřní státní dluh vzrostl o 409,4

⁷² MFČR. *Státní závěrečný účet Kap 396 2017*. [online], [cit. 2023]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/>

⁷³ MFČR. *Státní závěrečný účet Kap 396 2018*. [online], [cit. 2023]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/>

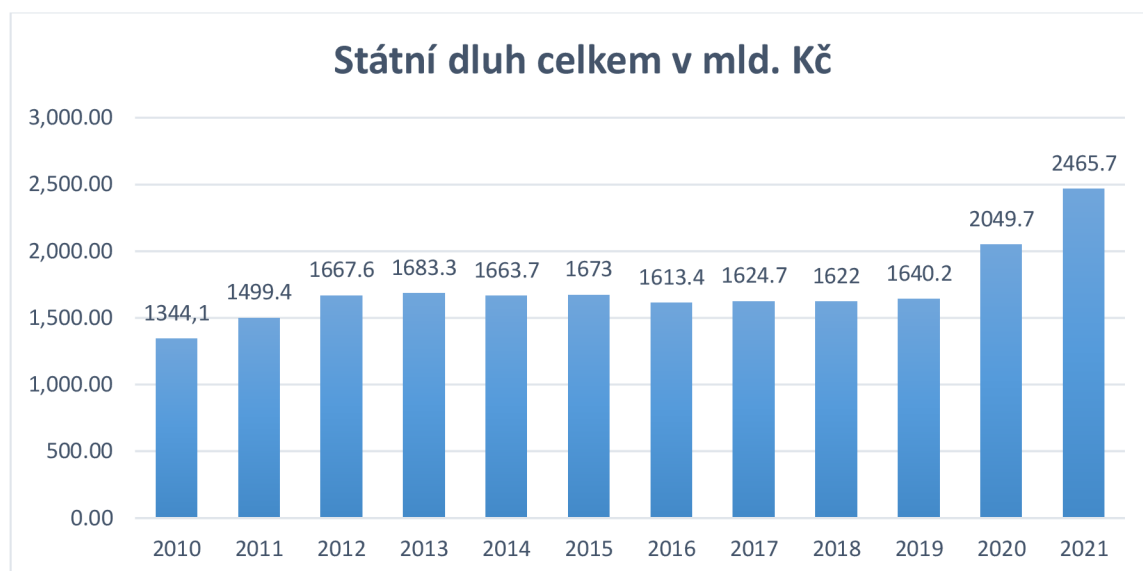
⁷⁴ MFČR. *Státní závěrečný účet Kap 396 2019*. [online], [cit. 2023]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/>

⁷⁵ CZSO. *Státní rozpočet*. [online], [cit. 2023]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/>

⁷⁶ MFČR. *Státní závěrečný účet Kap 396 2020*. [online], [cit. 2023]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/>

mld. Kč na částku 2 292 mld. Kč a vnější státní dluh se rovněž zvýšil. Konkrétně o 6,6 mld. Kč na částku 173,7 mld. Kč.⁷⁷ Důvodem zvyšování schodků je stále trvajícím krizové hospodaření v souvislosti s onemocněním Covid-19.⁷⁸

Graf 2: Vývoj státního dluhu ČR v letech 2010-2021

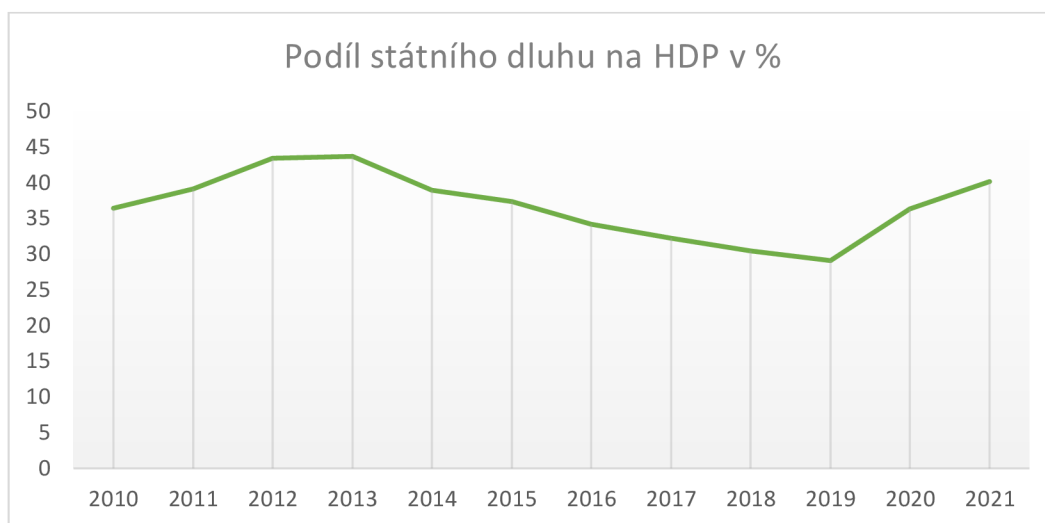
Zdroj: MFČR, vlastní zpracování

Na grafu 2 je znázorněný vývoj státního dluhu v mld. Kč od roku 2010 do roku 2021. Jak již bylo zmíněno na začátku kapitoly, státní dluh se zvyšoval od roku 1997. Růst pokračoval až do konce roku 2013. V následujících letech došlo ke stabilizaci hodnot dluhu. K prudkému nárůstu dluhu došlo v roce 2020 a v roce 2021. Hlavním důvodem bylo vypuknutí pandemie Covidu-19. Nejvyšší hodnoty dluh dosahoval v roce 2021, kdy vyšplhal na částku 2 465,7 mld. Kč.

⁷⁷ MFČR. *Státní závěrečný účet Kap 396 2021*. [online], [cit. 2023]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/>

⁷⁸ MFČR. *Státní dluh klesá druhé čtvrtletí za sebou*. [online], [cit. 2023]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/>

Graf 3: Podíl státního dluhu ČR na HDP

Zdroj: MFČR, vlastní zpracování

Podíl státního dluhu na HDP rostl od roku 2010 až do roku 2013. V dalších letech postupně klesal, až se dostal v roce 2019 na hodnotu 29,1 %. Od roku 2020 začal opět stoupat. Hodnota podílu státního dluhu na HDP byla však nejvyšší v roce 2013, kdy se dostala na 43,7 %.

4.2 Vývoj státního dluhu Slovenska

Slovenská republika vznikla 1. ledna 1993 rozdělením Československa. Politickým uspořádáním je Slovensko parlamentní demokratickou republikou. Rozhodující výkonnou moc má předseda vlády, prezident je její formální hlavou. Současnou prezidentkou je Zuzana Čaputová a současným předsedou vlády je Eduard Heger. Do Evropské Unie vstoupilo 1. května v roce 2004. Od 1. ledna 2009 je měnou Slovenska euro.

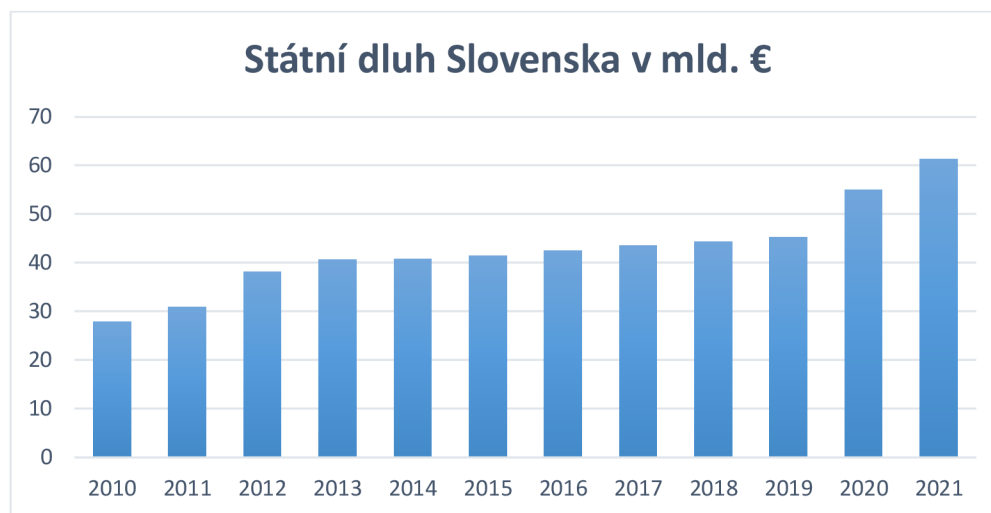
Slovenská ekonomika se výrazně zaměřuje na průmysl, kde zaměstnává okolo 700 tis. lidí. Nejdůležitější je pro ni automobilový průmysl, proto je také Slovensko největším výrobcem osobních aut na světě v přepočtu na 1 000 obyvatel. Mezi další důležitá průmyslová odvětví patří elektrotechnický průmysl, chemický průmysl a metalurgie.⁷⁹

Ačkoli od rozdělení Československa uběhlo již třicet let, mají oba státy stále mnoho společného. Podobný je například demografický vývoj či orientace na průmysl. Lze mezi nimi však pozorovat i dlouhodobé odlišnosti (například v úrovni nezaměstnanosti, vývoji inflace či v míře zadlužení). Oba státy vstupovaly do prvních let své existence s nízkým dluhem. Míra

⁷⁹ BUSINESSINFO. *Slovensko souhrnná teritoriální informace*. [online], [cit. 2023]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/>

zadlužení České republiky v roce 1995 činila 13,6 % HDP, na Slovensku 21,6 % HDP. I přes rozpočtové schodky ve 2. polovině 90. let se míra zadlužení v Česku zvyšovala jen mírně, zatímco na Slovensku už na přelomu tisíciletí přesáhla 50 % HDP. Ke zlepšení vedly vstup do Evropské unie a následné konjunkturální období.⁸⁰

Graf 4: Státní dluh Slovensko v letech 2010-2021

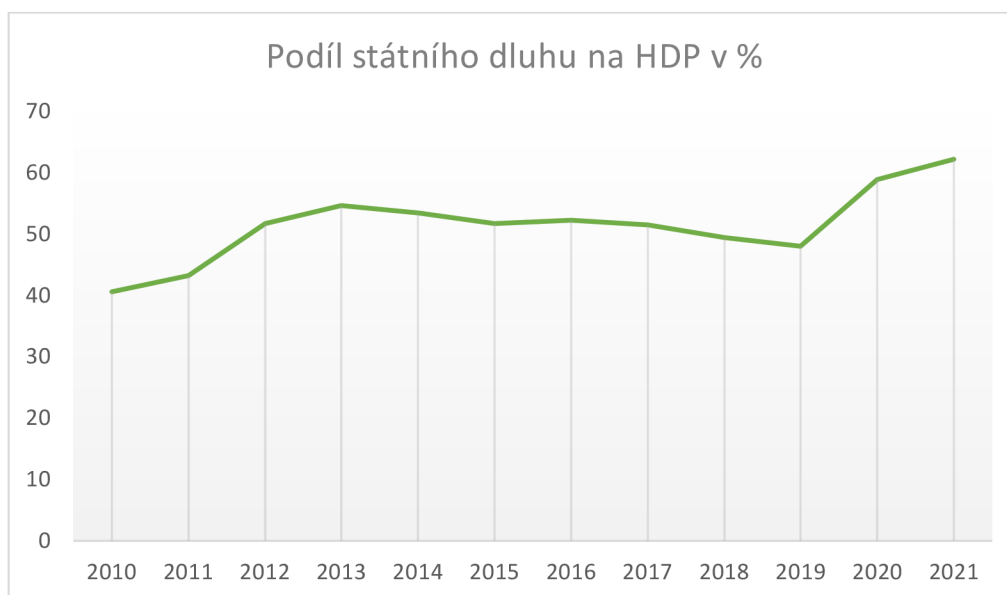

Zdroj: Europa.eu, vlastní zpracování

V grafu číslo 4 je vyjádřen státní dluh Slovenska v letech 2010-2021 v mld. euro. Z grafu lze vypožorovat, že státní dluh Slovenska ve sledovaném období od roku 2010 do roku 2021 stále rostl. V roce 2010 činil dluh 27,9 mld. eur. Od roku 2013 do konce roku 2019 však každoroční růst nebyl tak výraz jako v následující rok. V roce 2020 se státní dluh zvýšil o 9,7 mld. euro na částku 55 mld. euro. Další rok se státní dluh zvýšil o 6,3 mld. euro na 61,3 mld. euro, což je zatím nejvyšší hodnota, které kdy slovenský státní dluh dosáhl. Příčinou toho razantního nárůstu je vypuknutí pandemie Covidu-19.

⁸⁰ CZSO, Česko a Slovensko mají stále mnoho společného [online], [cit.2023]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/>

Graf 5: Podíl státního dluhu Slovenska na HDP

Zdroj: Europa.eu, vlastní zpracování

Graf číslo 5 vyobrazuje podíl státního dluhu Slovenska na HDP v procentech. V roce 2010 byl podíl státního dluhu na HDP 40,6 % a až do roku 2013, kdy se dostal na hodnotu 54,7 %, rostl. V následujících letech se mírně snižoval. Výjimkou je pouze rok 2016, kdy se zvýšil o 0,6 %. Za rok 2019 činil 48 % a v příštím roce vzrostl o 10,9 %. Nejvyšší hodnotu měl podíl státního dluhu na HDP v roce 2021, kdy skončil na rekordních 62,2 % a poprvé tím překročil hranici 60 %.

4.3 Vývoj státního dluhu Německa

Německo je federativní parlamentní republika skládající se z 16 spolkových zemí. Hlava státu je spíše reprezentativní. Momentálně je prezidentem Frank-Walter Steinmeier. Výkonnou moc má v rukou kancléř. Nynějším kancléřem je Olaf Scholz. Do Evropské unie Německo vstoupilo 1. ledna 1958 a součástí eurozóny je od 1. ledna 1999.⁸¹

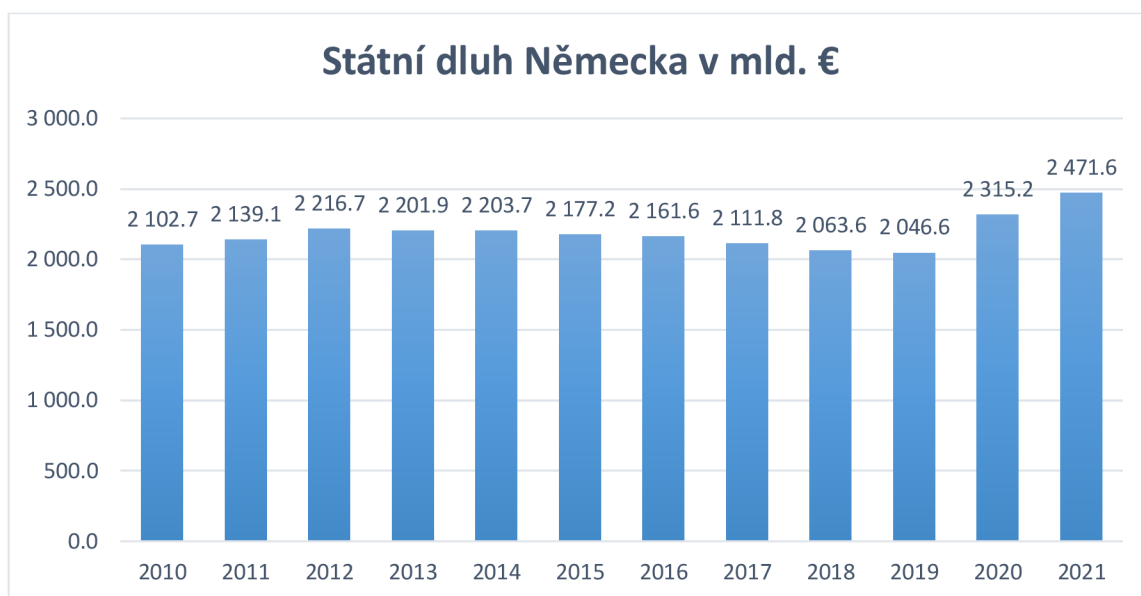
Německá ekonomika je největší evropská ekonomika a 4. největší ekonomika na světě. To je zapříčiněno jeho inovačními schopnostmi a proexportní orientací. Pro německé hospodářství jsou klíčové malé a střední podniky, které doplňují nadnárodní společnosti a koncerny. Německo je rovněž 3. největší světový vývozcem. Mezi významné exportní položky se řadí vozidla, stroje, chemikálie, léčiva, elektronické výrobky, základní kovy, pryž, plasty a potravinářské výrobky.

⁸¹Europa.eu. *Germany*. [online], [cit. 2023]. Dostupné z: <https://european-union.europa.eu/>

Německo vykazovalo od roku 2014 do roku 2019 přebytky státního rozpočtu. V roce 2019 dosáhl přebytek výše 13,5 mld. EUR. Po vypuknutí koronavirové epidemie byla však řada vyrovnaných státních rozpočtů ukončena.

Pro Českou republiku je dlouhodobě Německo největším obchodním partnerem. Na celkovém obratu zahraničního obchodu ČR se podílí 28,6 %. Po koronavirovém propadu česko-německý zahraniční obchod vzrostl v roce 2021 o 17,1 % a obchodní výměna dosáhla 97,2 mld. euro.⁸²

Graf 6: Státní dluh Německa v letech 2010-2021

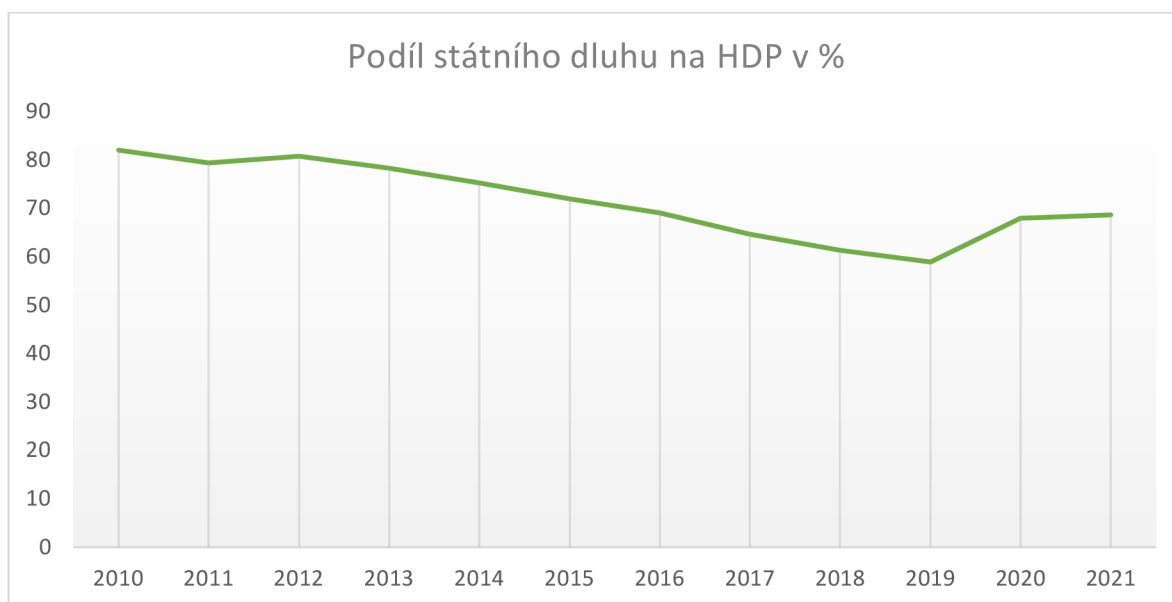

Zdroj: Europa.eu, vlastní zpracování

V grafu číslo 6 je znázorněn vývoj státního dluhu Německa v letech 2010-2021. V roce 2010 činil 2 102,7 mld. euro. Následující dva roky pak dluh rostl. V roce 2013 došlo k jeho snížení o 14,8 mld. euro a od té doby se díky přebytkům ze státního rozpočtu stále snižoval. Tento trend pokračoval až do roku 2019, kdy se dostal na částku 2 046,6 mld. euro, což je nejmenší hodnota ve sledovaném období. Jako u ostatních států státní vzrostl v roce 2020 s nástupem koronavirové pandemie. V roce 2021 dluh vyšplhal na nejvyšší hodnotu za sledované období, a to na částku 2 471,6 mld. euro.

⁸²BUSINESSINFO. *Německo souhrnná teritoriální informace*. [online], [cit. 2023]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/>

Graf 7: Podíl státního dluhu Německa na HDP

Zdroj: Europa.eu, vlastní zpracování

Graf číslo 7 zobrazuje podíl státního dluhu Německa na HDP. Podíl státního dluhu na HDP dosahoval v roce 2010 výše 82 %. V tento rok byla jeho hodnota nejvyšší ve sledovaném období. V dalších letech se až na rok 2012, kdy se hodnota zvýšila o 1,3 %, snižoval. Nejnižší potom byl v roce 2019, kdy jeho hodnota činila 58,9 %. Klesající trend však zastavilo vypuknutí onemocnění Covid 19 a v letech 2020 a 2021 podíl státního dluhu na HDP vzrostl. Pod hranici 60 % se Německo dostalo jen v roce 2019.

4.4 Vývoj státního dluhu Itálie

Itálie je parlamentní republika a administrativně se člení na 20 regionů, z nichž pět může přijímat legislativu upravující některé místní záležitosti. Členskou zemí Evropské unie je od 1. ledna 1958. Součástí eurozóny se stala 1. ledna 1999.⁸³ Prezidentem k dnešnímu dni je Sergio Mattarella. Funkci předsedkyně vlády v dnešní době zastává Giorgia Meloni.

Itálie se řadí jako 8. největší ekonomika světa a zároveň patří mezi nejsilnější ekonomiky Eurozóny. Obstojně si vede i v zahraničním obchodu. Ve světovém měřítku se Itálie řadí jako 8. největší exportér a 11. největší dovozce. Podstatnou roli hrají v italském hospodářství malé a střední firmy. Patří rovněž ke špičce ve farmaceutickém a strojírenském

⁸³ Europa.eu. *Italy*. [online], [cit. 2023]. Dostupné z: <https://european-union.europa.eu/>

průmyslu, automobilovém a zemědělsko-potravinářském průmyslu, robotice a nábytkářství. Itálie je známá i jako tvůrce designu a luxusních výrobků.

Pro Českou republiku je Itálie 6. nejvýznamnějším partnerem. Naopak pro Itálii je vývoz do ČR na 16. místě a dovoz na 14. místě. Italský trh je přesycený a konkurenční. Nachází se zde značné rozdíly mezi jednotlivými regiony. Patrné rozdíly jsou vidět zvláště mezi severem a jihem. Pro oba státy jsou nejdůležitější složkou obchodu dopravní prostředky a automobilový průmysl.

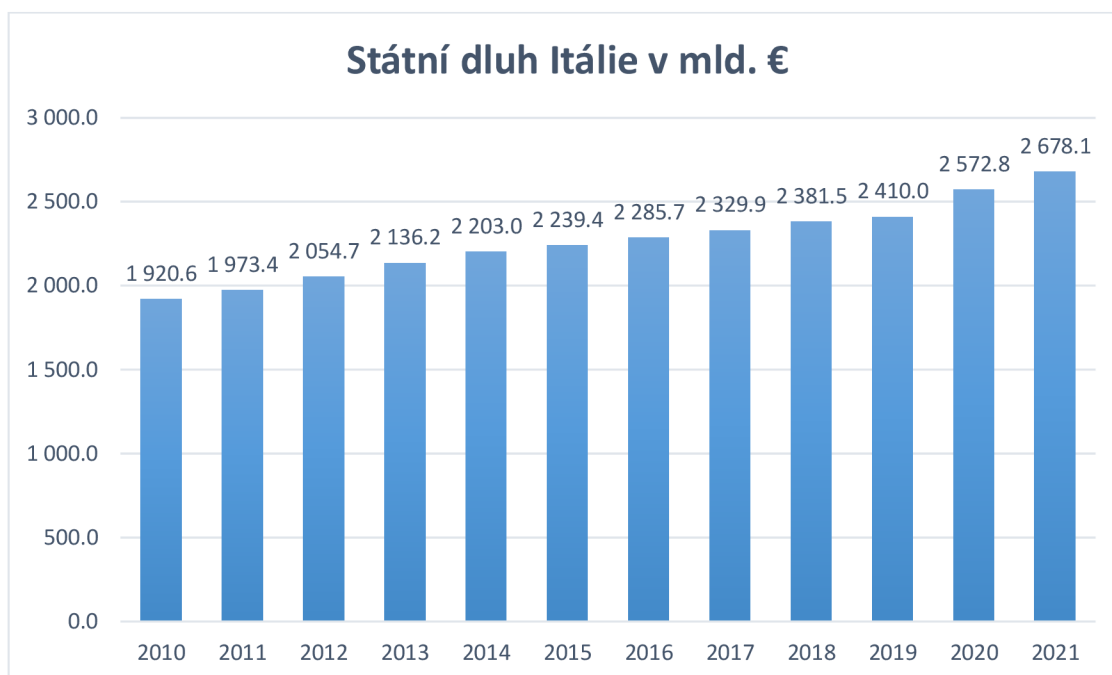
Pro italský hospodářský rozvoj je zádní Národní plán obnovy a odolnosti. Po koronavirové pandemii získala na obnovu ekonomiky nejvyšší díl z Fondu obnovy EU. Konkrétně se jednalo o částku 191,6 mld. euro. K této částce si Itálie ještě přidá 30 mld. euro. Plán je rozdělen na několik oblastí, do kterých bude investováno. Těmito oblastmi jsou digitalizace, inovace, konkurenceschopnost a kultura, infrastruktura pro udržitelnou mobilitu, vzdělávání a výzkum, zelená revoluce a ekologický přechod, zdraví a sociální inkluze.⁸⁴

Itálie patří k nejzadluženějším zemím na světě. Zadlužovat se začala již v 80. letech, kdy ministr financí Beniamino Andreatta a guvernér italské centrální banky Carlo Azeglio Ciampi podepsali dokument, který zakotvil nezávislost mezi ministerstvem a bankou. Cílem tohoto rozhodnutí bylo stabilizovat litru a zároveň poskytnou bance větší samostatnost při rozhodování v rámci měnové politiky. Podepsáním nezávislosti byla banka také osvobozena od povinnosti odkupovat neprodané dluhopisy, které nebylo možné umístit na trh. To však vedlo k tomu, že stát musel dluhopisy rozprodávat za mnohem vyšší úroky a náklady na dluh začaly být stále větší. Když poté centrální banka přestala monetizovat dluh, vymkl se kontrole.⁸⁵

⁸⁴ BUSINESSINFO. *Itálie souhrnná teritoriální informace*. [online], [cit. 2023]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/>

⁸⁵ Forbes.com. *Understanding the huge italian public debt as a legacy of the oil crisis*. [online], [cit. 2023]. Dostupné z: <https://www.forbes.com/>

Graf 8: Státní dluh Itálie v letech 2010-2021

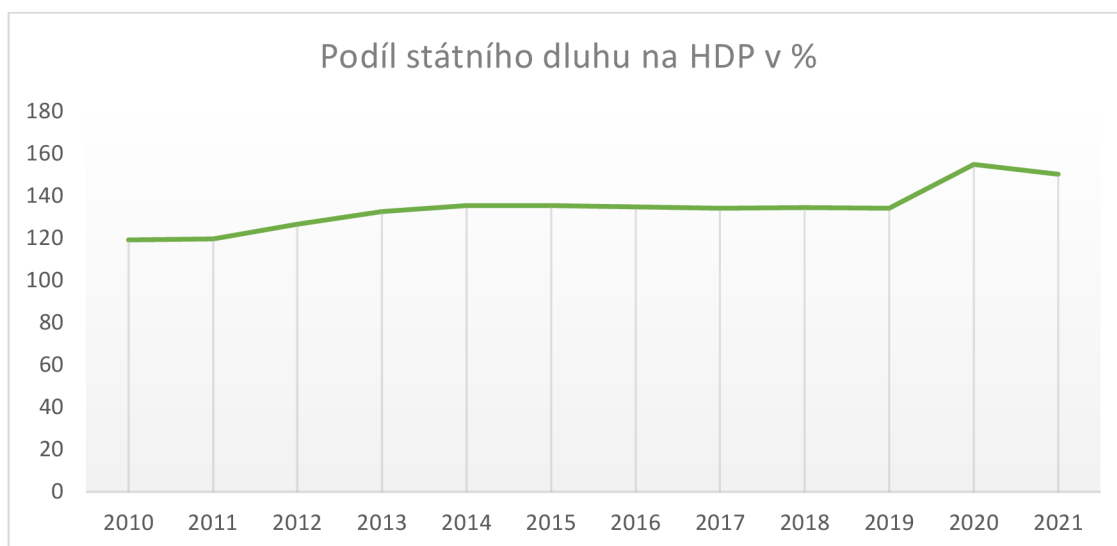

Zdroj: Europa.eu, vlastní zpracování

Italský státní dluh patří k nejvyšším k Evropě. Itálii tvrdě zasáhla finanční krize z let 2008 až 2012. V grafu číslo 8 je možno vidět, že dluh ve sledovaném období neustále rostl. Itálie je silně závislá na cestovním ruchu a sektoru služeb, takže s jejími financemi výrazně zahýbala i pandemie onemocnění Covid-19.⁸⁶ V roce 2020 stoupl státní dluh až o 162,8 mld. euro na částku 2 572,8 mld. euro. Tato částka se v roce 2021 opět zvýšila o 105,3 mld. euro na konečnou částku 2 678,1 mld. euro, což je zároveň nejvyšší hodnota ve sledovaném období.

⁸⁶ E15. Pokus o jihoevropský restart Itálie a Řecko si chtějí napůjčovat další miliardy. [online], [cit. 2023]. Dostupné z: <https://www.e15.cz/>
<https://www.e15.cz/zahranicni/pokus-o-jihoevropsky-restart-italie-a-recko-si-chteji-napujcovat-dalsi-miliardy-1379649>

Graf 9: Podíl státního dluhu Itálie na HDP

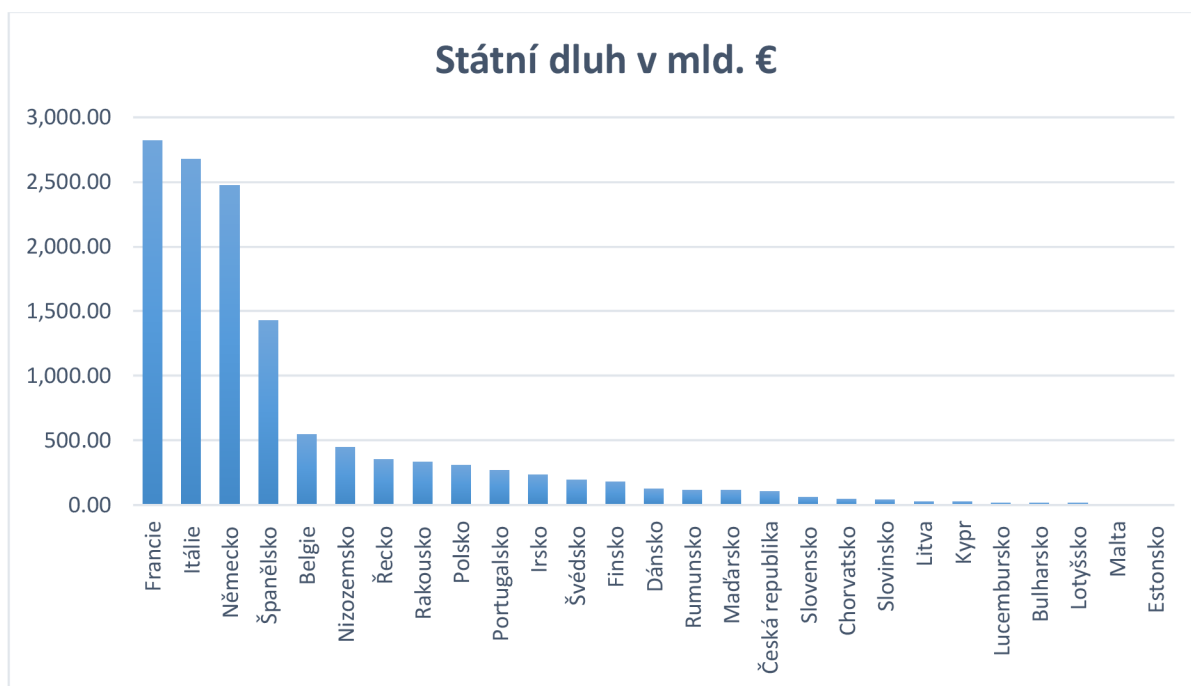
Zdroj: Europa.eu, vlastní zpracování

Graf číslo 9 zobrazuje podíl státního dluhu Itálie na HDP. Podíl státního dluhu na HDP měl vždy hodnoty vyšší než 100 %. Překračuje tak 60procentní limit stanovený Evropskou unií. Na začátku sledovaného období činil 119,2 %. V letech 2011-2014 vykazoval růstový trend a v následujících letech začal nepatrně klesat. V důsledku začínající pandemie se však z 134,1 % dostal až na rekordní hodnotu 154,9 %. V roce 2021 klesl o 4,6 % na konečných 150,3 %.

4.5 Komparace státního dluhu České republiky s vybranými státy Evropské unie

Tato kapitola bude zaměřena na další z hlavních cílů, kterým je porovnání dluhu České republiky s vybranými státy Evropské unie. Těmito státy jsou Slovensko, Německo a Itálie.

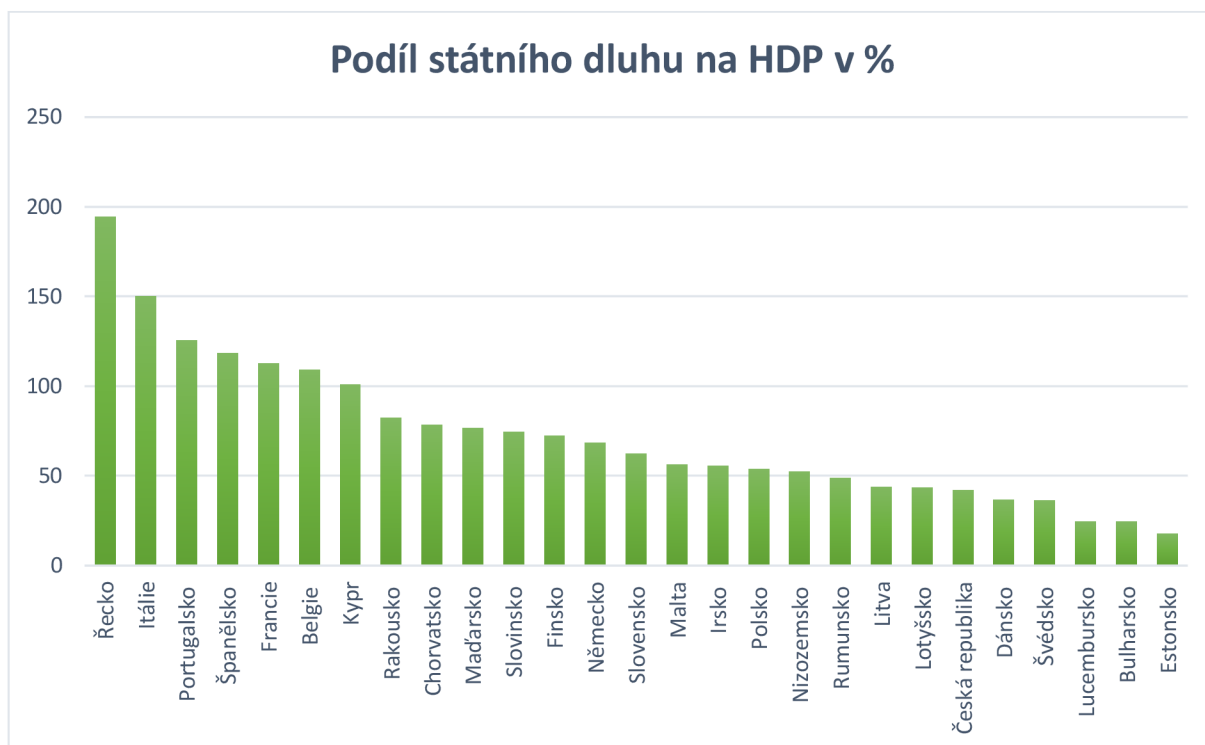
Graf 10: Státní dluh zemí EU v roce 2021

Na grafu číslo 10 jsou zobrazeny částky státních dluhů jednotlivých států Evropské unie za rok 2021. Aby bylo možné státní dluhy porovnat je nutné převést hodnoty na jednotnou měnu, v tomto případě na euro, protože je to oficiální měna většiny členských států. Na první pohled je zřejmé, že rozdíly mezi jednotlivými dluhy jsou veliké. Například mezi nejzadluženější Francií a nejméně zadluženým Estonskem se jedná o částku 2 816,4 mld. euro. Francie v roce 2021 disponovala s dluhem ve výši 2 821,9 mld. euro. K prudkému růstu dluhu došlo hlavně z důvodů obrovské podpory podniků zasažených koronavirovou pandemií a podpůrná vládní opatření reagující na koronavirovou krizi.⁸⁷ Hned za Francií se nachází Itálie, Německo a Španělsko. Česká republika a Slovensko spadají k té méně zadlužené polovině. Česká republika konkrétně zaujímá 17. místo v zadluženosti států EU. Slovensko je hned za ČR na 18. místě. Nejlépe jsou na tom však Lotyšsko, Malta a Estonsko. Malta a Estonsko mají dokonce výši státního dluhu pod 10 mld. euro. Estonský dluh činil 5,5 mld. euro.

⁸⁷ BUSINESSINFO. *Francie souhrnná teritoriální informace*. [online], [cit. 2023]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/>

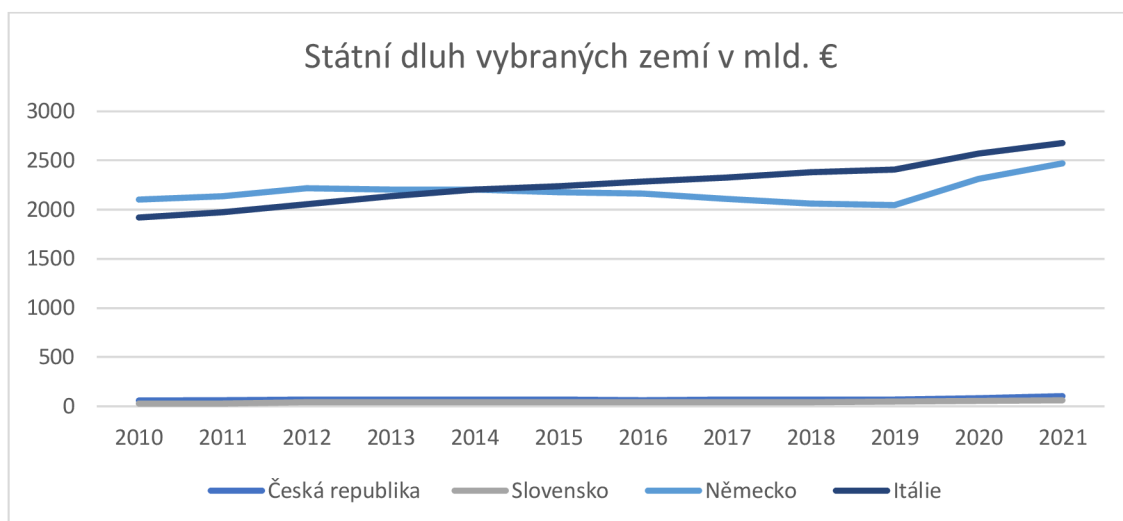
Graf 11: Podíl státního dluhu zemí EU na HDP v roce 2021

Zdroj: Europa.eu, vlastní zpracování

Graf číslo 11 zobrazuje podíl státního dluhu na HDP zemí Evropské unie v roce 2021. Z grafu je patrné, že nejvyšší podíl dluh na HDP vykazuje Řecko s hodnotou 194,5 %. Na druhém místě je pak Itálie s 150,3 %. Vysokých hodnot také dosahují Portugalsko, Španělsko, Francie, Belgie a Kypr. Německo se se svými 68,6 % nachází na 13. místě. Hned za Německem je Slovensko s hodnotou ve výši 62,2 %. Česká republika se nachází mezi státy s nejmenší podílem státního dluhu k HDP. Umístila se na 22. místě se 42 %, čímž splňuje Maastrichtské kritérium, které stanovuje, že poměr zadlužení na HDP nesmí překročit hranici 60 %. Toto kritérium rovněž splňuje dalších 12 států. Za Českou republikou už je pouze Dánsko, Švédsko, Lucembursko, Bulharsko a Estonsko, jehož podíl dluhu na HDP činí 17,6 %.

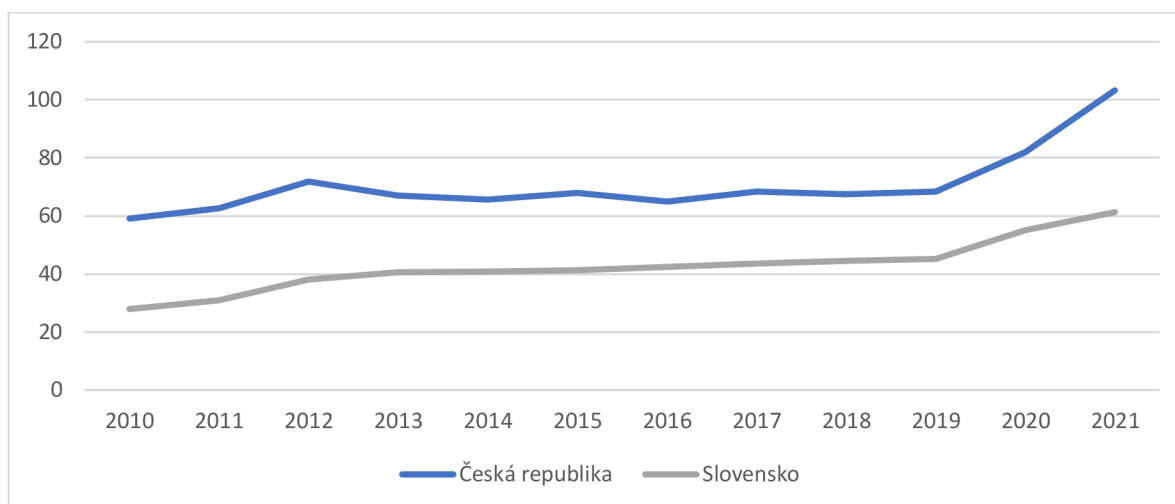
Graf 12: Stát dluh vybraných zemí v letech 2010-2021

Zdroj: Europa.eu, vlastní zpracování

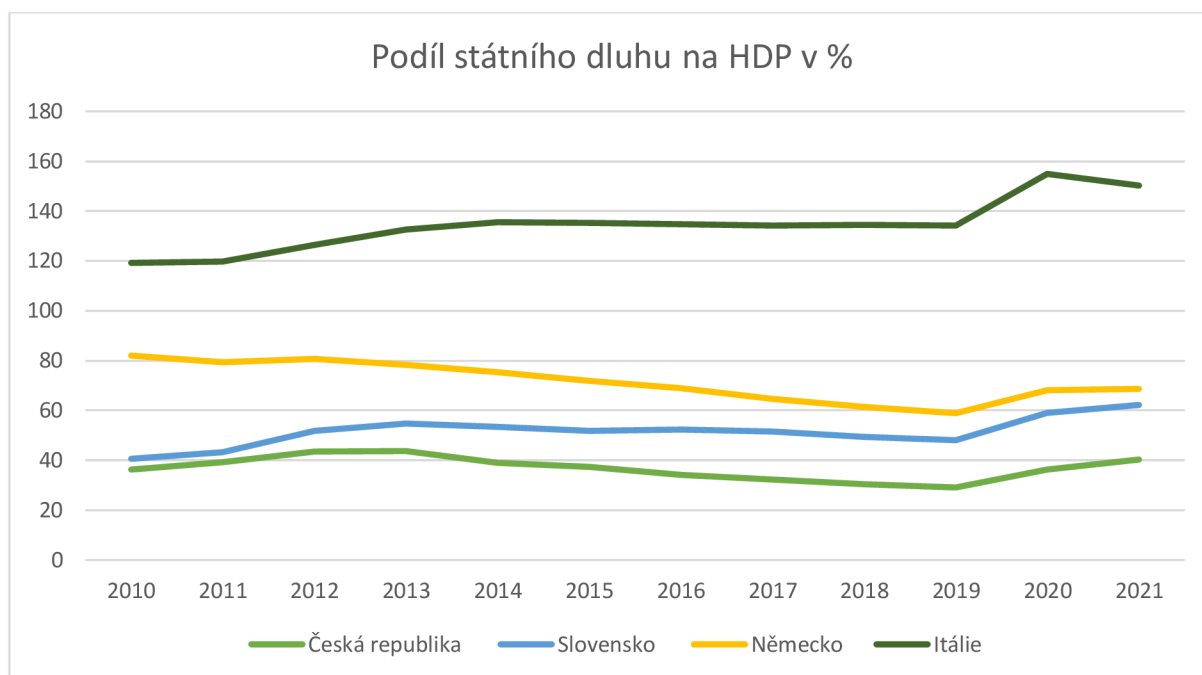
Na grafu číslo 12 je znázorněn vývoj státního dluhu České republiky, Slovenska, Německa a Itálie v letech 2010-2021. Jelikož má Česká republika jako oficiální měnu korunu českou a ostatní porovnávané státy euro, je zapotřebí uvádět všechny hodnoty ve stejné měně, tudíž v eurech. Dluh České republiky a Slovenska v tomto grafu vypadá téměř totožně, proto bude samostatně zobrazen v grafu číslo 13. Ve spodní části grafu se nachází Česká republika a Slovensko. Hodnota státního dluhu České republiky je ve sledovaném období po celou dobu vyšší než hodnoty státního dluhu Slovenska. V horní části grafu leží Německo a Itálie. Až do roku 2014 mělo nejvyšší státní dluh Německo, v tento rok ho však předhonila Itálie, jejíž dluh se od začátku neustále zvyšuje. Nelze si nevšimnout, že dluh všech vybraných států od roku 2019 výrazně vzrostl. Hlavním důvodem byl začátek celosvětové pandemie Covid-19.

Graf 13: Státní dluh ČR a Slovenska v letech 2010-2021

Zdroj: Zdroj: Europa.eu, vlastní zpracování

Graf 14: Podíl státního dluhu vybraných zemí na HDP v letech 2010-2021

Zdroj: Europa.eu, vlastní zpracování

Uvedený graf číslo 14 zobrazuje podíl státního dluhu na HDP České republiky, Slovenska, Německa a Itálie v období 2010-2021. Nejnižší hodnoty vykazovala po celou dobu Česká republika. V letech 2010 a 2011 nebyl podíl České republiky a Slovenska výrazně odlišný, v následujících letech však rozdíl mezi jednotlivými podíly rostl. Slovenský podíl dluhu k HDP se ve sledovaném období pohyboval pod hranicí 60 % až do roku 2021, kdy se jeho hodnota dostala na 62,2 %. Naopak Německo se stále kromě roku 2019 pohybovalo nad

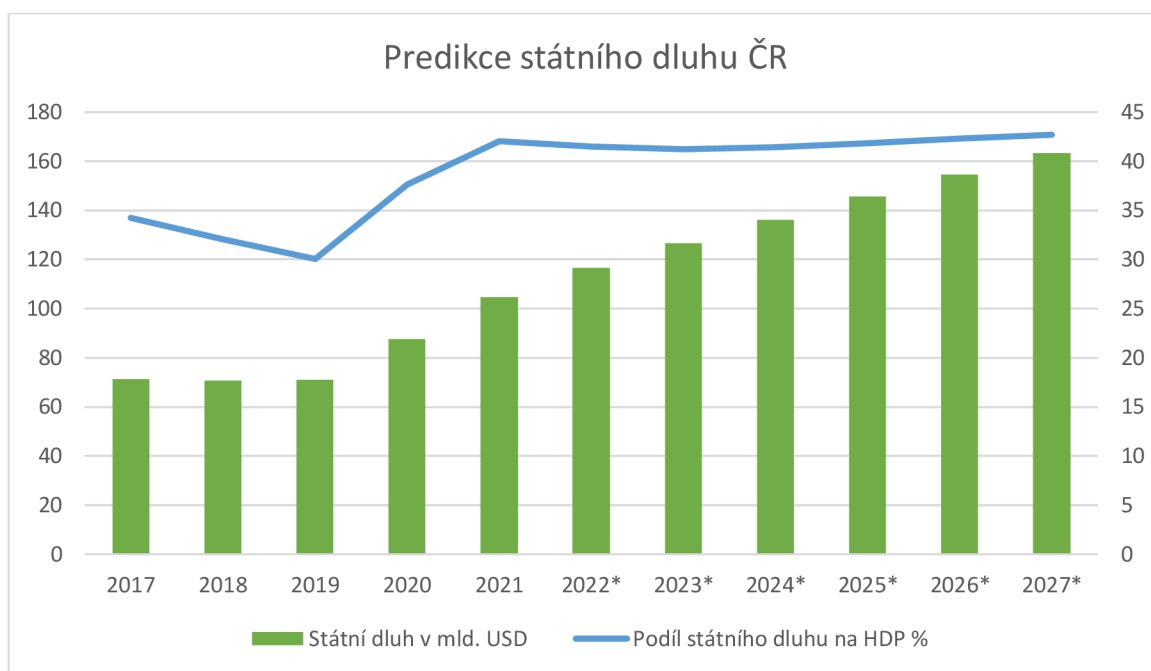
hranici 60 %. Itálie pak měla ze všech vybraných států nejvyšší hodnoty. V grafu je znovu patrné, že v důsledku koronavirové krize podíl dluhu na HDP v roce 2019 vzrostl.

4.6 Predikce státního dluhu České republiky

Předpověď přesný vývoj státního dluhu je z důvodu velkého množství faktorů a vlivů, které ho mohou ovlivnit velmi obtížné. Příkladem toho může být vypuknutí globální pandemie onemocnění Covid-19, která státní dluh České republiky značně ovlivnila. Od roku 2013 až do nástupu koronavirové krize v roce 2020, byl státní dluh poměrně stabilizovaný a podíl státního dluhu na HDP vykazoval klesající trend. Na základě těchto dat se mohl státní dluh pohybovat na podobných hodnotách bez větších odchylek.

Výše státního dluhu závisí na skutečném hospodaření státního rozpočtu, situaci na domácím a zahraničních finančních trzích, vývoji disponibilních peněžních prostředků státních pokladny a dalších.⁸⁸

Graf 15: Predikce státního dluhu ČR

Zdroj: Statista.com, vlastní zpracování

Graf číslo 15 ukazuje předpokládaný vývoj státního dluhu České republiky a podíl státního dluhu na HDP do roku 2027 v mld. USD. Z grafu vyplývá, že v následujících letech lze očekávat růst státního dluhu. Podíl dluhu na HDP by se naopak měl pohybovat na stejné hladině až do roku 2026, kdy pravděpodobně mírně vzroste.

⁸⁸MFČR. *Strategie financování a řízení státního dluhu ČR 2023*. [online], [cit. 2023]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/>

Ministerstvo financí České republiky rovněž vydalo strategii financování a řízení státního dluhu na rok 2023, kde se nachází predikce vývoje státního dluhu a podílu dluhu na HDP na roky 2022 a 2023. Ministerstvo financí předpokládá, že dluh v roce 2022 vzroste na částku 2 895 mld. Kč. V roce 2023 by dokonce dluh mohl překročit hranici 3 mld. Kč a dostat se na 3 191 mld. Kč. Oproti predikci od internetové stránky portálu Statistica.com, která předpokládá stabilizaci podílu dluh na HDP, Ministerstvo financí očekává jeho nárůst, a to až na hodnotu 45 %.⁸⁹ Tyto rozdíly jsou způsobeny nejasným vývojem a chováním ekonomiky.

⁸⁹MFČR. *Strategie financování a řízení státního dluhu ČR 2023*. [online], [cit. 2023]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/>

5 Výsledky a diskuse

Začátek praktické části bakalářské práce se zaměřoval na analýzu státního dluhu České republiky s podrobnějším zaměřením na období 2010-2021. Na konci roku 1993 činil dluh 158,85 mld. Kč. V následujících 3 letech se lehce snižoval, ovšem v roce 1997 započal jeho růst, který trval až do roku 2013, kdy se dosahoval výše 1 683,3 mld. Kč. Poté se hodnota dluhu poměrně ustálila, a to až do nástupu celosvětové pandemie Covid-19 v roce 2020. V tomto roce se státní dluh zvýšil o 409,5 mld. Kč na částku 2 092,8 mld. Nejvyšší hodnoty dosáhl v roce 2021, kdy dluh činil 2 465,7 mld. Kč.

Podíl státního dluhu na HDP se už pozoroval jen od roku 2010-2021. Od začátku sledovaného období až do roku 2013 měl růstovou tendenci. V příštích letech postupně klesal, ale s příchodem koronavirové pandemie opět začal růst. Nejvyšší hodnotu ale vykazoval v roce 2013, kdy činil 43,7 %.

Dále se praktická část zabývala vývojem státních dluhů vybraných států Evropské unie v letech 2010-2021. Prvním vybraným státem bylo Slovensko. Slovenský státní dluh po celou dobu sledovaného období stále rostl. Nejvyšší hodnoty dluh dosáhl v roce 2021, kdy jeho výše činila 61,3 mld. euro. Podíl státního dluhu na HDP se během 11 let vyšplhal z 40,6 % na 62,2 %.

Druhým zkoumaným státem bylo Německo, které patří k nejvyspělejšim ekonomikám světa. Díky přebytkům státního rozpočtu se od roku 2013 dařilo německý dluh snižovat až do roku 2019. S koronavirovou krizí však znovu vzrostl a v roce 2021 se vyšplhal na částku 2 471,6 mld. euro. Podíl státního dluhu na HDP se ve sledovaném období snižoval až do roku 2020, kdy se opět zvýšil.

Třetím a zároveň posledním vybraným státem je Itálie, o které je známo, že patří k nejzadluženějším státům. Dluh během sledovaného období neustále rostl a v roce 2021 se dostal na částku 2 678,1 mld. euro. Podíl státního dluhu na HDP se pohyboval po celou dobu nad hranicí 100 %. Nejvyšší hodnoty dosahoval v roce 2020, kdy vyšplhal až na 154,9 %.

Poté se v praktické části porovnal státní dluh České republiky s vybranými státy Evropské unie. Ačkoli se mohlo zdát, že výše státního dluhu České republiky je obrovská, v rámci Evropské unie se řadila v roce 2021 na 10. místo nejméně zadlužených zemích. O trochu lépe je na tom Slovensko, které se nacházelo na 9. místě. Naopak Itálie se stala 2. nejzadluženější zemí EU a hned za ní bylo Německo. Co se týče podílu státního rozpočtu na HDP, Česká republika v roce 2021 patřila k zemím s nejnižší hodnotou. Slovensko se nacházelo v prostřední části spolu s Německem. Itálie naopak měla 2. největší hodnotu.

Z grafů vyplynulo, že výše státních dluhů vybraných států výrazně vzrostla s příchodem pandemie Covid-19.

Poslední kapitola je zaměřena na predikci státního dluhu České republiky. V příštích letech je očekáván růst státního dluhu. Názor na vývoj podílu státního dluhu na HDP se však liší. Internetový portál Statista očekává jeho ustálení, zatímco Ministerstvo financí České republiky předpokládá jeho růst.

6 Závěr

Cíl této práce spočíval v analýze vývoje státního dluhu České republiky od roku 2010 do roku 2021 a následné komparace s vývojem státních dluhů vybraných zemí Evropské unie. Dále měla být provedena predikce vývoje státního zadlužení.

V teoretické části této práce byly vysvětleny pojmy potřebné pro pochopení problematiky státního dluhu. Nejdříve je zde vysvětlen pojem státní rozpočet, který se skládá z příjmů a výdajů. Dále bylo potřebné vysvětlit pojmy veřejný a státní dluh, které bývají často zaměňovány. Následně se práce zabývala metodami měření státního dluhu, mezi které patří GFS 2001 a ESA 2010. Za metodiku GFS je zodpovědné Ministerstvo financí, zatímco za metodu ESA zodpovídá Český statistický úřad. Dále jsou zde uvedeny příčiny vzniku a růstu státního dluhu, jeho důsledky a možnosti financování a snižování zadlužení. Na závěr jsou v práci uvedeny základní informace od Evropské unie a následně se rozebírají Maastrichtská kritéria a Pakt stability a růstu.

Praktická část se zabývala cílem bakalářské práce. Nejdříve byl analyzován státní dluh České republiky v období 2010-2021. Státní dluh České republiky postupně od roku 1997 až do roku 2013 rostl. Dále se na několik příštích let stabilizoval. V roce 2020 však v důsledku začínající pandemie Covid-19 razantně vzrostl a poprvé ve své historii se jeho částka přehoupla přes hranici 2 biliony Kč. Zanalyzován byl rovněž podíl státního dluhu na HDP, který dosahoval nejvyšší hodnoty v roce 2013, kdy činil 43,7 %. Od té doby se postupně snižoval. V roce 2019 dokonce klesl na hodnotu 29,1 %, v následujících dvou letech však začal opět růst.

Před komparací dluhu České republiky s vybranými státy Evropské unie byly jednotlivé státy charakterizovány geograficky i ekonomicky a poté byl popsán vývoj jejich státního dluhu v období 2010-2021.

Česká republika společně se Slovenskem patřily v roce 2021 k nejméně zadluženým zemím Evropské unie. Oproti tomu Itálie a Německo se řadily k nejvíce zadluženým zemím. Dluhy všech vybraných států se zvýšily po vypuknutí koronavirové pandemie, která se podepsala i na ekonomice států obecně.

Státní dluh je v dnešní době velmi diskutovaným tématem. Předpovídat vývoj státního dluhu nebo celkově ekonomiky je velmi obtížné. Existuje celá řada faktorů a vlivů, které mohou narušit stabilitu ekonomiky a tím i vývoj státního dluhu. Příkladem toho může být již zmiňovaná celosvětová pandemie onemocnění Covid-19. V příštích letech se očekává růst

zadlužení, ale predikované částky se liší. Rozdílné názory jsou rovněž i na vývoj podílu státního dluhu na HDP. Portál Statista předpokládá jeho stabilizaci, kdežto Ministerstvo financí očekává jeho růst.

7 Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje:

BRČÁK, Josef, Bohuslav SEKERKA, Lucie SEVEROVÁ a Dana STARÁ. Makroekonomie: makroekonomický přehled. 2. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2020. ISBN 978-80-7380-831-0.

ČERNOHORSKÝ, Jan. Finance: od teorie k realitě. Praha: Grada Publishing, 2020. Finance (Grada). ISBN 978-80-271-2215-8.

ČERNOHORSKÝ, Jan a Petr TEPLÝ. Základy financí. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3669-3.

DVOŘÁK, Pavel. Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize. Praha: C.H. Beck, 2008. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7400-075-1.

FIALA, Petr; KRUTÍLEK, Ondřej a PITROVÁ, Markéta. *Evropská unie*. 3., aktualizované, rozšířené a doplněné vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2018. ISBN 978-80-7325-450-6.

HAMERNÍKOVÁ, Bojka. Veřejné finance: vybrané problémy. Praha: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-80-7552-577-2.

JUREČKA, Václav. Makroekonomie. Praha: Grada Publishing, 2010. Expert. ISBN 978-80-247-3258-9.

JUREČKA, Václav a MACHÁČEK, Martin. Makroekonomie. 4., aktualizované a rozšířené vydání. Expert (Grada). Praha: Grada Publishing, 2023. ISBN 978-80-271-3635-3.

LACINA, Lubor; ROZMAHEL, Petr a RUSEK, Antonin (ed.). Financial and economic crisis: causes, consequences and the future. Ed. 1st. Bučovice: Martin Stříž, 2011. ISBN 978-80-87106-46-4.

LAJTKEPOVÁ, Eva. Veřejné finance v praxi České republiky. Brno: CERM, akademické nakladatelství, 2021. ISBN 978-80-7623-064-4.

MAAYTOVÁ, Alena, František OCHRANA a Jan PAVEL. Veřejné finance v teorii a praxi. Praha: Grada Publishing, 2015. ISBN 978-80-247-5561-8.

OCHRANA, František; PAVEL, Jan a VÍTEK, Leoš. Veřejný sektor a veřejné finance: financování nepodnikatelských a podnikatelských aktivit. Expert (Grada). Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3228-2.

PEKOVÁ, Jitka, Jaroslav PILNÝ a Marek JETMAR. Veřejná správa a finance veřejného sektoru. 3., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: ASPI, 2008. ISBN 978-80-7357-351-5.

PEKOVÁ, Jitka. Veřejné finance: úvod do problematiky. 4., Praha: ASPI, 2008. ISBN 978-80-7357-358-4.

ROJÍČEK, Marek; SPĚVÁČEK, Vojtěch; VEJMĚLEK, Jan; ZAMRAZILOVÁ, Eva a ŽDÁREK, Václav. Makroekonomická analýza: teorie a praxe. Expert (Grada). Praha: Grada Publishing, 2016. ISBN 978-80-247-5858-9.

ŽÍDEK, Libor. Transformace české ekonomiky. [Brno]: Masarykova univerzita, 2006. ISBN 80-210-4197-8.

Internetové zdroje:

BUSINESSINFO. Francie souhrnná teritoriální informace. [online], [cit. 2023]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/navody/francie-souhrnna-teritorialni-informace/2/>

BUSINESSINFO. Itálie souhrnná teritoriální informace. [online], [cit. 2023]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/navody/italie-souhrnna-teritorialni-informace/2/#2-ekonomika>

BUSINESSINFO. Německo souhrnná teritoriální informace. [online], [cit. 2023]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/navody/nemecko-souhrnna-teritorialni-informace/2/#2-ekonomika>

BUSINESSINFO. Slovensko souhrnná teritoriální informace. [online], [cit. 2023]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/navody/slovensko-souhrnna-teritorialni-informace/2/#2.2>

ČNB. Kritéria konvergence. [online], [cit. 2023]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/mezinarodni-vztahy/hospodarska-a-menova-politika-v-eu/-kriteria-konvergence/

ČNB. Pakt stability a růstu. [online], [cit. 2023]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/mezinarodni-vztahy/hospodarska-a-menova-politika-v-eu/-pakt-stability-a-rustu/

ČNB. Statistika finančních účtů. [online], [cit. 2023]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/statistika/stat-fin-uctu/>

CZSO. Česko a Slovensko mají stále mnoho společného. [online], [cit. 2023]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/cesko-a-slovensko-maji-stale-mnogo-spolecneho>

CZSO. Státní rozpočet. [online], [cit. 2023]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/91606725/32019319q4a8.pdf/79c43769-8640-4004-9cce-b1559155ee71?version=1.0>

Europa.eu. Aims and values. [online], [cit. 2023]. Dostupné z: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/principles-and-values/aims-and-values_cs

Europa.eu. General government gross debt. [online], [cit. 2023]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/SDG_17_40__custom_5276973/default/table?lang=en

Europa.eu. Germany. [online], [cit. 2023]. Dostupné z:
https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/country-profiles/germany_cs

Europa.eu. Italy. [online], [cit. 2023]. Dostupné z:
https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/country-profiles/italy_cs

Europa.eu. Joining EU, [online], [cit. 2023]. Dostupné z:
https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/joining-eu_cs

Europa.eu. Key facts and figures, [online], [cit. 2023]. Dostupné z:
https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/key-facts-and-figures_cs

Europa.eu. Official EU currency, [online], [cit. 2023]. Dostupné z:
https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/euro/official-eu-currency_cs

E15. Pokus o jihoevropský restart Itálie a Řecko si chtějí napůjčovat další miliardy. [online], [cit. 2023]. Dostupné z:
<https://www.e15.cz/zahranicni/pokus-o-jihoevropsky-restart-italie-a-recko-si-chteji-napujcovat-dalsi-miliardy-1379649>

Forbes.com. Understanding the huge italian public debt as a legacy of the oil crisis. [online], [cit. 2023]. Dostupné z:
<https://www.forbes.com/sites/annalisagirardi/2018/12/17/understanding-the-huge-italian-public-debt-as-a-legacy-of-the-oil-crisis/>

MFČR, Plnění státního rozpočtu ČR za prosinec 2022 [online], [cit. 2023]. Dostupné z:
<https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2023/pokladni-plneni-sr-49823>

MFČR. Státní dluh klesá druhé čtvrtletí za sebou. [online], [cit. 2023]. Dostupné z:
<https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2021/statni-dluh-klesa-druhe-ctvrtleti-za-seb-43118/>

MFČR. Státní závěrečný účet Kap 396 2010. [online], [cit. 2023]. Dostupné z:
https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Statni-zaverecny-ucet_Kap-396_2010_Statni-dluh.pdf

MFČR. Státní závěrečný účet Kap 396 2011. [online], [cit. 2023]. Dostupné z:
https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Statni-zaverecny-ucet_Kap-396_2011_Statni-dluh_2011.pdf

MFČR. Státní závěrečný účet Kap 396 2012. [online], [cit. 2023]. Dostupné z:
https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Statni-zaverecny-ucet_Kap-396_2012_Statni-dluh_2012.pdf

MFČR. Státní závěrečný účet Kap 396 2013. [online], [cit. 2023]. Dostupné z:
https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Statni-zaverecny-ucet_Kap-396_2013_Statni-dluh.pdf

MFČR. Státní závěrečný účet Kap 396 2014. [online], [cit. 2023]. Dostupné z:
https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Statni-zaverecny-ucet_Kap-396_2014_Statni-dluh.pdf

MFČR. Státní závěrečný účet Kap 396 2015. [online], [cit. 2023]. Dostupné z:
https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Statni-zaverecny-ucet_Kap-396_2015_Statni-dluh.pdf

MFČR. Státní závěrečný účet Kap 396 2016. [online], [cit. 2023]. Dostupné z:
https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Statni-zaverecny-ucet_Kap-396_2016_Statni-dluh.pdf

MFČR. Státní závěrečný účet Kap 396 2017. [online], [cit. 2023]. Dostupné z:
https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Zaverecny-ucet-MF_Kap-396_Statni-dluh_2017.pdf

MFČR. Státní závěrečný účet Kap 396 2018. [online], [cit. 2023]. Dostupné z:
https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Zaverecny-ucet-MF_Kap-396_Statni-dluh_2018.pdf

MFČR. Státní závěrečný účet Kap 396 2019. [online], [cit. 2023]. Dostupné z:
https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Zaverecny-ucet-MF_Kap-396_Statni-dluh-za-rok-2019.pdf

MFČR. Státní závěrečný účet Kap 396 2020. [online], [cit. 2023]. Dostupné z:
https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Zaverecny-ucet-MF_Kap-396_Statni-dluh-za-rok-2020.pdf

MFČR. Státní závěrečný účet Kap 396 2021. [online], [cit. 2023]. Dostupné z:
https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/2022-06-08_Zaverecny-ucet-kapitoly-396-Statni-dluh-za-rok-2021.pdf

MFČR. Strategie financování a řízení státního dluhu ČR 2023. [online], [cit. 2023].
Dostupné z:
https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/2023-01-03_Strategie-financovani-a-rizeni-statniho-dluhu-CR-2023.pdf

MFČR. Struktura a vývoj státního dluhu. [online], [cit. 2023]. Dostupné z:
<https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/rizeni-statniho-dluhu/statistiky/struktura-a-vyvoj-statniho-dluhu/>

Statica.com. National debt of Czech Republic in relation to gross domestic product. [online], [cit. 2023]. Dostupné z:
<https://www.statista.com/statistics/369914/national-debt-of-czech-republic-in-relation-to-gross-domestic-product-gdp/>

Statica.com. National debt of Czech Republic. [online], [cit. 2023]. Dostupné z:
<https://www.statista.com/statistics/531479/national-debt-of-czech-republic/>

Zavedení eura. Maastrichtská kritéria. [online], [cit. 2023]. Dostupné z:
<https://www.zavedenieura.cz/cs/euro/eurozona/maastrichtska-kriteria>

8 Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk

8.1 Seznam tabulek

Tabulka 1: Struktura výdajů státního rozpočtu

Tabulka 2: Státní dluh České republiky v letech 1993-2009

8.2 Seznam grafů

Graf 1: Vývoj státního dluhu ČR v letech 1993-2010

Graf 2: Vývoj státního dluhu ČR v letech 2010-2021

Graf 3: Podíl státního dluhu ČR na HDP

Graf 4: Státní dluh Slovenska v letech 2010-2021

Graf 5: Podíl státního dluhu Slovenska na HDP

Graf 6: Státní dluh Německa v letech 2010-2021

Graf 7: Podíl státního dluhu Německa na HDP

Graf 8: státní dluh Itálie v letech 2010-2021

Graf 9: Podíl státního dluhu Itálie na HDP

Graf 10: Státní dluh zemí EU v roce 2021

Graf 11: Podíl státního dluhu zemí EU na HDP v roce 2021

Graf 12: Státní dluh vybraných zemí v letech 2010-2021

Graf 13: Státní dluh ČR a Slovenska v letech 2010-2021

Graf 14: Podíl státního dluhu vybraných zemí na HDP v letech 2010-2021

Graf 15: Predikce státního dluhu ČR

8.3 Seznam použitých zkratk

Mld.	miliarda
Kč	koruna česká
Tis.	tisíc
EU	Evropská unie
HDP	hrubý domácí produkt
ČR	Česká republika
DPH	daň z přidané hodnoty
ČNB	Česká národní banka
IBRD	Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj
EBRD	Evropská banka pro obnovu a rozvoj
GFS	Government Finance Statistic
ESA	European System of Integrated Economic Accounts
HICP	Harmonizovaný index spotřebitelských cen
ERM	Evropský mechanismus směnných kurzů
MMF	Mezinárodní měnový fond